

MÉGYELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... > 10.—

Negyedévre ... > 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám: 61—38.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

— Budapest, április hó 10. —

Április elsejével kezdődött az új évnegyed.

Ama tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése márczius végével lejárt, tisztelettel kérjük, hogy előfizetéseiket hova-előbb megújítani sziveskedjenek.

Előfizetési feltételek:

Egész évre 20 kor.

Félévre 10 kor.

Negyedévre 5 kor.

Mutatványszámok kívánatra ingyen.

A HÉT kiadóhivatala,

VIII. ker., Népszínház-utca 22. szám.

Krónika.

A szatmári közigazgatás.

— ápr. 8.

Azért választottam ezt a specializáló címet, mert az ököritói katasztrófa nyomán kelt ismeretes botrány ügyében igen nagy hiba volna az általánosítás. Ezáltal nagyon kell vigyázni, a világért sem szabad most emlegetni a megszokott frázisokat Ázsiáról, a magyar közigazgatásról és nem szabad az untig elkoptatott gunyos felkiáltást használni, hogy: »ime, ez Magyarország!« Mert ez nem Magyarország és nem a magyar közigazgatás, itt nem szabad sokat markolni, hogy azután kevés maradjon a kezünkben, hanem itt speciálisan és kifejezetten a szatmári közigazgatást kell galléron fogni.

Kártékony volna itt minden általánosítás; mert aki az ököritói botrány kapcsán Ázsiáról, magyar közigazgatásról, szolgabíróvircsafról és elmaradottságról beszél, az önkénytelenül is enyhítő körülményeket hoz fel Csaba Adorján szatmári főispán és Ilosvay Aladár szatmári alispán mellett. Pedig amit ezek az urak elkövettek, — nemcsak elhanyagoltak, hanem kifejezetten el is követtek — arra nemcsak hogy mentő körülménynek, de még enyhítő körülménynek sem szabad találkoznunk sehhol sem. Pedig, ha csakugyan minden magyar vármegye közigazgatása ilyen volna, ha csakugyan mindenütt ezt az asiaticumot kellene látnunk, amikor körütekintünk Magyarországon, akkor a szatmári közigazgatás két vezetőjének már igaza volna félig-meddig, akkor már készen volna számukra a mentetőzés kényelmes formulája: »másutt is csak így történik«.

Nem igaz. Sehhol máshol nem történik így és az ököritói botrányért nem a magyar közigazgatás hiá-

nyos, vagy elmaradott volta, nem is a mi egyetemes közállapotaink felelősek, hanem egyenesen és csupán csak a szatmári közigazgatás, annak is elsősorban a két exponense, Csaba Adorján és Ilosvay Aladár. Ezt a vaját nem szabad sehova másfelé szétkengetni, maradjon csak ott az ő fejükön. Ismétlem, nemcsak azért, mert igazságtalanság volna, hanem azért is, mert enyhítő körülményeket nyujtana.

Hogy igazságtalanság volna, arra tanubizonyság az ököritói tüzvészt megelőző legutóbbi nagy magyar katasztrófa, az ajkai bányaszerencsétlenség. Ajkán a veszedelem első hirehallatára tüstént ott termett az alispán is, a főbíró is, a szolgabíró is, a főorvos is. És gondoskodtak rögtön a mentés munkájáról, gondoskodtak még a holttesteknek a tisztas megmentéséről is, gondoskodtak gyors pénzbeli segítségről a vármegye pénztárából és amikor megszólalt az ország szíve és összegyülekezett a segítőpénz, akkor ügyeltek annak nemcsak az igazságos, hanem a gyors elosztására is. Ha akkor nem konstatalta senkisé, hogy ime a magyar közigazgatás is tudja a kötelességét, ime, európai módon funkcionált, akkor most egyenesen veszedelem az általánosítás, mert amennyivel több hibát lelünk az egész közigazgatás rendszerében és kezelésében, annál inkább kibocsátjuk az obligóból a szatmári közigazgatást.

Pedig ezt most már azután igazán nem szabad megcselekedni. Itt már csakugyan nem szabad elvont államigazgatási elméletekkel huzni bele az elposványodásba az ököritói másodík, még a tüzvésznel is nagyobb katasztrófát, hanem meg kell találni azokat, akik felelősek érte és személy szerint vonni őket felelősségre és ha hibában találtatnak, kimérni rájuk a büntetést.

Nem szabad hirtelen itélkezni, a vizsgálat dolga lesz az, hogy kiderítse minden körülménynek az összefüggését és az igazi okait. De két tény már ma is, vizsgálat nélkül is és távolságon keresztül is megállapítható, mert mindegyikre van egy-egy hiteles, letagadhatatlan dokumentum. Mind a kettő távirat, de azért, gondolom, a teljes szövegében bizonyító erővel bír. Az egyiket az alispán küldte Budapestre, visszautasítva benne az innen kínált orvosi segítséget azzal a kissé csináltan tragikus megokolással, hogy »Ököritón nincs már más munka, csak háromszáz halottnak az eltakarítása«. A másikat a főispán küldte Budapestre, azzal a kissé csináltan gögös megokolással, hogy országos gyűjtésre, segítőpénzre Ököritón szükség nincsen, mert a község is, a lakossága is vagyonos. Ez, ismétlem, két letagad-

hatatlan dokumentum. És ezeket fontolva most már csak két eset lehetséges. Vagy jóhiszeműek voltak ezek a táviratok, vagy pedig valami mellékcél is szolgált az elküldésük.

Ha jóhiszeműek voltak, akkor nagy baj van. Mert akkor kiderül belőlük, hogy Szatmár vármegye közigazgatásának két legfőbb öre egyáltalán nem ért a hivatalához. Hogy nem tudta ott, a köteles tudás helyén azt, amit máshol mindenütt csupán csak a részvét, vagy mondjuk akár pusztán csak a kíváncsiság is tudott. Hogy a háromszáz halott, tehát közigazgatásilag kényelmesen elintézhető ember mellett valószínűen lesznek ott még száz számra menő sebesültek is, hogy nem csupán sült halottak fognak belerepülni a szatmári közigazgatás eltátott szájába, hanem akadnak féligsültek is, akiknek orvos kell, akiknek orvosság kell, de mindjárt ám, de tüstént, mert az égett seb nem vár sem közigazgatási bizottsági ülést, sem számonkérő széket, hanem rögtön elkezd evesedni, üszkösödni, amint nem kap olajat, meg fertőztetést. Hogy ilyen irtózatossá neppusztítás után a hátramaradottak között kétségtelenül fel fognak lépni az idegrázkódásnak azok a tünetei, amelyeket csak gyors segítség akadályozhat meg abban, hogy az idegrendszer, sőt az agyvelő teljes bomlására ne vezessenek.

És ha jóhiszemű volt az a másik távirat is, akkor Szatmár vármegye közigazgatása nem volt tisztában azzal sem, amivel szintén tisztában volt az első hírads után az egész világ. Hogy Ökörítőről éppen a munkáskéz pusztult ki, hogy jön a tavaszi munkának, azután meg az aratásnak az ideje és hogy éppen azokat az elszenesedett lábakat és karokat dobálták közös sirba, amelyeknek az lett volna a feladata, hogy a barázdát tiporják, meg hogy a kasza nyelét fogják. Szent Isten, hiszen még a kévekött, tallózó, sarlós leányok is odaégték a pokolsűrben! És ennek a szerencsétlenségnek a teljes súlyát, egész jelentőségét nem értette meg már az első pillanatban a szatmári közigazgatás? Valóban azt hitte, hogy az ökörítői jól szituált gazdáknak az örökösei ebben az esztendőben majd a váratlanul rájuk szakadt házak tégláit fogják megenni és az ugarra maradó szántóföldjeik vadkonkolyának és katángkórójának a leveleiből, rostjaiból varratnak maguknak gunyát?

Ha jóhiszemű volt az a két távirat, akkor elhagyta Szatmárt már a jó Isten is és nem adott észt is annak, akinek hivatalt adott. És ebben a szerencsétlen esetben valóban lehető gyorsan fel kell menteni a főispánt is, az alispánt is a továbbgondolkodás súlyos terhe alól.

De hát hogyha azok a táviratok valami mellékcél is szolgáltak? Akkor még nagyobb baj van. Akkor nem az egészségügyi főfelügyelőt kell leküldeni Szatmárra, hanem kormánybiztost. Mert akkor önként felmerül a gyanu, hogy a szatmári közigazgatás azért telegrafálta vissza a Budapestről kinálkozó orvosi segítséget, mivel félt, hogy az idegen orvos szeme ijesztő közegészségügyi malacságokat fog látni Szatmár vármegyében. És nemcsak meglátja, hanem fel is tárja

őket. És nyomon követi ezt a gyanút a másik sejtélem. Hogy miért nem akarták az ország pénzét? Miért iparkodtak maguktól eltávolítani az országos segítséget? Talán csak nem attól féltek, hogy a nagy, egyetemes segítség hasonlóan egyetemes ellenőrzést is von maga után, hogy ennek a kapcsán a vármegye belső dolgaiba a nagy nyilvánosság is bele akar majd tekinteni? A vármegye urairól csak nem tehető fel, hogy még száznegyven áldozat és egy egész falu nyomorgása árán is meg akarták akadályozni azt, hogy idegen szem beletekinthessen Szatmár vármegye közigazgatásának a belső állapotaiba?

Higyjük a jobbat. Csak a hivatalukhoz és a feladatukhoz nemértők voltak a szatmári urak. Rossz szándék, vagy titkolt aggodalom nem vezette őket. És mivel így van, kétségtelenül így van a dolog, tehát kétségtelen az is, hogy a főispán is, az alispán is maguktól be fogják látni a hibájukat és önként levonják a konzekvenciát: lemondanak az állásukról. Valóban ők lesznek az ökörítői katasztrófának a legkevésbé sajnálatraméltó áldozatai.

Cholnoky Viktor.

Mert minden út.

A folyó partján fel kellene mennem,
Mert arra szállnak mind a madarak,
És én is tudnám, mért beteg az ösvény,
Miért oly vézna, én is tudnám egyszer.

De akkor mért is jöttem a folyóhoz?
Mert im előtttem göggel elvonul.
S én tükre titkát hiába lesem,
Ha el nem oldom most a csolnakot.

Ha el nem oldom s vele nem megyek,
Elhagyva mindent, mig' nem teljesül,
Ahol a füzes földpartok közé
Beolvad s ömlik a bús alkonyég.

De elhagyjam e bűvös, néma rétet?
Akkor hiába kérdeztem és sirtam,
Ha nem várom meg, mig' feljő a hold
És nem hallok meg, ha a rét beszél.

Feljő a hold. Szobámba is besüt
S én nem látom majd bútoraim arcát.
Nem fogom tudni, mért laknak velem
S szobám rejti a titkomat talán.

Titok marad a dolgok minden titka,
Mert minden út és minden végtelen.
És mindig elhagy valamit a lélek,
Cserélve utat úttal untalan.

Szép gyermekségem félbe kellett hagynom,
Szép ifjuságom nem folytathatom,
Az életútról is hamar letérek
S az utak végén van csak felelet.

Balázs Béla.

Apró történetek.

Írta: MOLNÁR FERENCZ.

A walkürok.

I.

Dr. Nagy félhatkor kijött a bank épületéből az utcára, elbaktatott a villamos állomásáig és várta a villamost. A lámpákat már gyujtogatták, de a Duna felől még volt valamicske áttetsző világosság az égen. Dr. Nagy éppen igazat akart adni a modern festőknek, akik ezeket a komor alkonyatokat oly szépen lesték meg, mikor a Dunapart felől elibe kanyarodott a villamos.

Ezuttal nem volt minden fontosság nélkül való az a körülmény, hogy két, egymáshoz kapcsolt kocsi jött. Mert mikor dr. Nagy fel akart szállani az elsőre, meglátta a másodikban Siegrunét. Le akart tehát szállani az elsőről és fel akart szállani a másodikra, de már késő volt. A vezető csöngetett és a kocsik elindultak.

Es ekkor dr. Nagy gondolkozni kezdett azon, hogy Siegrune hova kocsikázik ezen a tájon, mikor a Józsefvárosban lakik. És szemügyre vette Siegrunét. Kicsiny kalap volt rajta és sűrű kék fátyol. Talán meg sem ismerte volna a sűrű fátyol alatt, ha nem lett volna a sógornője és talán még ez sem elég e gyors felismerés megmagyarázására. Hozzá kell tenni azt, hogy termetre, fejállásra és arcra is igen nagyon hasonlított Siegrune a testvére, Waltrautéra, dr. Nagy feleségére.

Es mivel most ilyen titokzatossá vált az eset, nekem le kell szállanom a villamosról, hogy magyarázatokat adjak, miközben Siegrune és dr. Nagy a Margithid felé robog.

Siegrunét és Waltrautét tulajdonképpen Ilkának és Emmának hívták, s mind a kettő Pesten született, mint az életrajzírók mondanák: »gazdag szüléktől«. Egy esztendő különbség volt a két leány között, s rettenetesen hasonlítottak egymásra. Ugyanaz a deli termet, amelyre a női rosszakarát bátran rámondhatta volna azt, hogy »erős«, ugyanaz a merész, szinte férfias arc, ugyanaz a komoly tekintet. Együtt jártak iskolába, mindenütt együtt fordultak meg és végtére olyanira egymáshoz igazodtak, hogy még a gondolataik is hasonlítottak egymáshoz. Emberekről egyforma véleményük volt; ugyanazt az asszonyt szerették mind a ketten, s ha egyik összeveszett valamelyik barátnőjével, a másik is összeveszett vele, nem azért, hogy kedvében járjon a testvére, hanem mert ő ugyanazokon az érzéseken ment keresztül, mint a másik. És amikor erre rájöttek, ők maguk forszírozták tovább a hasonlatosságot. Egyforma ruhában jártak, s ha néha megtörtént, hogy valamely dolgról eltértek a nézeteik, az egyik hozzáhangolta a másikéhoz a magáét. És még abban is hasonlítottak egymáshoz, hogy ilyen véleménykülönbség esetén mindegyik a másiknak a véleményére akart áttérni, egyik sem ragaszkodott a magáéhoz.

Gyönyörű teremtések voltak. Egy fejjel voltak magasabbak minden barátnőjüknél, és büszkén, dacosan néztek a világba. Erős leányok voltak és a zsurokon mindenkit megrémítettek azzal, hogy ketten fölémelték a zongorát. A czingár és elegáns boszontánczosok szóba se mertek velük állani, oly nagyon féltek a kontraszt okozta természetes komikumtól. És így zsuroztak, báloztak, korcsolyáztak végig néhány esztendőt, mindig együtt mulatva, együtt unatkozva,

egyedül gondolva. Legjobb multságuk az volt, ha az egyik tréfából szerelmet mutatott egy jó csárdástánczos iránt, s mikor soupé-nál a tánczos jelentkezett, gyanútlanul a másiknál folytatta az udvarlást.

Férjhez — természetesen — a lovardában jutottak. Pompásan lovagoltak, s az volt a szokásuk, hogy két egyforma fehér lovon vágattak végig délelőtt a Stefánia-úton. A gyalogjáró emberiség ezért nevezte el őket walküroknak, s nekik tetszett ez a hasonlat. Fölvették a walkürok neveit, s az egyikből Siegrune lett, a másikkól Waltraute. Siegrunét egy Iharos nevű katonatiszt vette nőül, Waltrautét pedig dr. Nagy, akit az imént hagytunk el a villamoson.

II.

A villamos kis és nagy utcákon zörgött, csöngött végig és a Margithidnál megállt. A doktornak le kellett volna szállnia, de meglepetten látta, hogy Siegrune nem száll le.

— Mit keres Siegrune Budán? — kérdezte magában, s ebben a pillanatban egy kicsit megijedt. Nem tudta, leszálljon-e, vagy ne szálljon le s mialatt habozott, a villamos, melynek nincsenek kétségei, megindult. Dr. Nagy kénytelen-kelletlen azon vette magát észre, hogy a sógornője után leskelődik, s ez bántotta kissé.

— Pfu, — mondta magában — ez nem szép. Mi közöm nekem ahhoz, hogy Siegrune Budára megy? Még abban az esetben sincs hozzá közöm, ha Siegrune oda megy, ahova gondolom, tudniillik, ha Siegrune megcsalja az urát!

Es ez a hideg érvelés annyira hatott rá, hogy le akart szállani a hid közepén.

De megint csak a kocsin maradt.

Ezt gondolta tudniillik:

— Ha Siegrune megcsalja az urát, akkor semmi kétség, hogy Waltraute is megcsalja az urát. Ez olyan szent és bizonyos, hogy e fölött még csak vitatkozni sem lehet.

Es erre a gondolatra hideg hangyák kezdtek szaladgálni a hátgerinczén, vegyesen föl és le. Es most már semmi sem tartotta vissza attól, hogy kémkedjék. Behúzódott a kocsi sarkába, felhajította nagy prémgallérját és igen keserű érzéssel nézte minden állomáson, hogy a walkür leszáll-e. Egy pillanatra sem volt kétséges előtte, hogy az esetben, ha Siegrune a rossz utra lépett, az ő felesége is letért az erény ösvényéről. Az a nagy változás, ami az asszony lelkében a bűnbetés előtt végbemege, nem történhetett meg csupán a Siegrune lelkében. Hiszen a két asszonynak nem volt gondolata, amit ne közölt volna egymással! Es ha ez a gondolat szöbakerült közöttük, akkor ezt is összehangolták, mint ahogy hosszú esztendőken keresztül egymáshoz idomult minden más gondolatuk. A kettős esküvőre gondolt e pillanatban a doktor, — mert még az esküvőjük is egy napon volt. Es ha most ki fog sülni az, hogy Siegrune megbarátkozott a félrelépés gondolatával, akkor nagyon, de nagyon kevés remény van arra, hogy ez a gondolat Waltrautétól idegen...

A budai köruton leszállott Siegrune. A doktor is leszállott, átment a tulsó oldalra és várta, hogy most mi lesz. Siegrune egy kis utcába fordult be, a doktor utána. Vagy ötven lépéssel járt mögötte a sötét utcában s közben egyre azon törte a fejét, hogy melyik legényismerőse lakik ezen a tájon. De nem jutott eszébe egy sem.

Siegrune most más utcába fordult, aztán ismét egy másikba, amely visszavezetett a körútra. Tehát

most már bizonyos volt, hogy rossz járatban van. Vigyáz, hogyha valaki meg is látta volna, rossz irányt kapjon. A köruton átment s épp az ellenkező irányba sietett, mint az imént. A doktor reszketve, kábult fejjel loholt utána. S mikor az asszony megállott egy ujon-épült nagy, modern ház előtt, akkor hirtelen eszébe jutott a doktornak, hogy ebben a házban lakik egy ismerőse, a sógorának egy tisztvársa, egy híres vivő.

Az asszony a számot nézte.

— Tehát először jön ide — mondta a doktor, s valami olyat érzett, ami hasonlít a megkönnyebbüléshez. És minden habozás nélkül futni kezdett az asszony felé s rákiáltott, végig az üres, csöndes utcán:

— Siegrune!

Az asszony a szívéhez kapott. A doktor odaért hozzá és csak ennyit mondott:

— Siegrune, hova megy?

Nagy csönd lett. Aztán ravaszkodni próbált a walkür.

— Én... én... tudniillik...

— Ne mondjon semmit. Tudom, hova megy. Császár főhadnagy lakik ebben a házban.

Az asszonyi ravaszság utolsó szárnycsapása volt, mikor erre azt felelte:

— Azt... azt nem is tudtam.

De kénytelen volt megadni magát. Itt még a leg-hallatlanabb hazugság, a legnagyobb fantáziával kieszelt ürügy sem segített. Tiszta munka volt. Tehát sirni kezdett. A doktor karonfogta és egy kocsiállomás felé vitte.

— Siegrune, — mondta neki — csak egy kérdésre felelj. Ezzel szemben megígérem becsületszavamra, hogy soha az urának egy szóval nem említem az egész rettenetes dolgot...

A fátyol alól halk szó jött:

— Nos?

— Ma volt itt először?

— Ma. Hónapok óta haboztam, kinlódtam, és ma végre rászántam magam. De tudom, érzem, hogy utoljára voltam itt...

Megfogta a sógora kezét és ezt mondta:

— Ne tegye tönkre az életemet. Köszönöm az Istennek, hogy magát az utamba hozta... Az egész életem becsületét és nyugalma mentette meg...

Hosszan hallgattak, végre megszólalt a doktor:

— És Waltraute tudta?

Az asszony csöndesen felelt:

— Tudta. Nem helyeselte, de aztán beleegyezett.

— Beleegyezett? És ő?

— Ő is az örvény szélén állott. De az az ember, aki iránt ő érdeklődik, most nincs Pesten. Mire megjön, Waltraute szóba sem áll vele... Istenem, mily tanulság!

Ujra sirni kezdett. A doktor sötéten nézett maga elé, aztán behunyta a szemét. Látta így, amint a két walkür fehér lovakon vágtat a félhőkön át valami ismeretlen országba, ahol háromöles teuton-hősök várják őket. Az asszony riasztotta fel azzal, hogy megfogta a kezét.

— Köszönöm — mondta sirva.

— Oh, — szabadkozott a doktor — én csak a kötelességemet teljesítettem.

Ez a lapos, unalmas, elkoptatott, megszokott frázis ebben a helyzetben élesen és tartalmasan hangzott, s olyan reliefet kapott, hogy a doktor büszke lett rá. És nyugodtan ment haza vacsorázni, mint aki egy sötét utcában eljátszott dráma árán örökre biztosította a felesége hűségét s aki oly tapintatos volt, hogy ebből a drámából a feleségét egyszerűen kihagyta.

Péter és szerelem.

(Ebben a párbeszédben ketten szerepelnek: Péter és János. Péter alatt egy egészséges, pirosarcu kis fiú értendő, aki ezen a vakáción a második és harmadik gimnázium közt lebeg. János az ő barátja. Mondjuk: egy esztendővel fiatalabb nála. A történet színhelye: napsütött, forró hegyoldal, mely a Dunának lejt. Lenn szikrázik a folyam a nyári verőfényben. János egy kövön ül és várja Pétert. Péter felülről jön, rohanvást. Nem tud a kő mellett megállni, tehát nekiveti sarkát a gyepnek, futtában megfordul, egyet-kettőt botlik, bukdácsol és végre nagy komplikációk közepette megáll. Ahol megállott, fel van turva a föld, feltépve a vadon nőtt fű, mintha gránát robbant volna fel azon a helyen.)

JÁNOS: Ujj.

PÉTER: Már régen vársz?

JÁNOS: Már nagyon régen.

PÉTER: Nem baj, hogy régen vársz, mert egy nagyszerű dolgot fogok neked elmesélni.

JÁNOS: Mit?

PÉTER: Mindjárt el fogom neked mesélni. De te nem fogod nekem elhinni, mert te azt mondod mindig, hogy én henczegek. Pedig én most nem henczegek, hanem amit elmondok, az mind igaz. Isten bizony, becsület Istenemre.

(Nagy szünet.)

PÉTER: Hát nem vagy kíváncsi?

JÁNOS (kéretlenül): Hát...

PÉTER: Nem?

JÁNOS: Mondd el, ha akarod.

(Nagy szünet.)

PÉTER: Kedvesem van.

JÁNOS: Hazugság.

PÉTER: Becsület Isten szentségemre.

JÁNOS: Add rá a kezedet.

PÉTER (adja rá a kezét): Itt van.

JÁNOS: Kicsoda?

PÉTER: Diszkréczió. Add rá a kezedet, hogy nem mondod el senkinek.

JÁNOS (adja rá a kezét): Bizony Isten, becsület szentségemre.

PÉTER: Senkinek se.

JÁNOS: Senkinek se.

PÉTER (hosszas habozás után): Olga.

(Várja, hogy összedüljön a világ. De nem. A Duna tovább folyik lenn a hegy alatt és a nap bőkezűen hinti a hegyre a forró aranyat.)

JÁNOS: És hogyan... hát mi... hát... hát hogyan van, hogy te azt mondod, hogy neked kedvesed van és hogy neked az Olga a... a kedvesed és esküdni is mertél rá.

PÉTER: Persze, hogy mertem. Én most éppen megcsókoltam az Olgát.

JÁNOS: Ujjé.

PÉTER (izgatottan): Elmondjam?

JÁNOS: Igen.

PÉTER: De add rá a kezedet.

JÁNOS (adja rá a kezét).

PÉTER: Hát én most megmondom neked, hogy hogy volt. Tudod, az Olga itt egyedül szokott szaladgálni és mindig piszkos a keze, mert mindig négylevelű lóherét szed és csal, mert ha nem talál négylevelűt, letép egy háromlevelűt és ollóval csinál belőle négylevelűt, mert az egyik levélből csinál kettőt és én mond-

tam neki: te pimasz, csaló, svindler, ez nem hoz szerencsét, mert csak akkor hoz szerencsét, ha magától négylevelű és ha te a háromlevelűből csinálsz egy négylevelűt, akkor az Isten megbüntet, mert az Isten nem azért teremtett neki három levelet, hogy te gyere az ollóval és csalj, mert az csalás és a szerencse juszta nem gyön, mert az nem olyan buta, mint te, — aztán az Olga azt mondta: hagyjál nekem békét, mert én megmondlak, mindig szekirozol és én nem csináltam pedig neked semmit, menjél a fiukkal játszani, hagyd te a lányokat és te ne keveredjél a lányok közé és az apád tegnap mondta az egész ház előtt, ha még egyszer meghuzod a hajamat, kapsz egy olyan pofont, hogy elszédülsz és vágd inkább a latint és te vagy pimasz, csaló, svindler, aki mondja, engem hagyjál és ilyeneket mondott, de bögni kezdett és lefeküdt a földre.

JÁNOS: Megrugtad?

PÉTER: Én gondoltam előbb, hogy megrugom, de nem mertem odamenni, mert ő könnyebben rug, mert ő a földön fekszik és mind a két lábával rughat, nekem meg legalább is az egyik lábamon kell állni és csak a másik lábammal rughatok és ő előnyben van egy rugással mindig, akárhogy rugdosok, mert ha én mind a két lábammal rugok, akkor leesek és különben is nőket nem rug az ember, csak pofoz.

JÁNOS: Pofoztad?

PÉTER: Én gondoltam előbb, hogy pofozom, de olyan kis arcza van neki, hogy az ember gondolja, ha pofonütöm, meghal szegény, pedig megérdemli, mert én nem csináltam neki semmit és azt nem tűröm, hogy az apámmal fenyegeessen, mert az apám akkor üthet engem, ha akar, ez ellen nem szokok szólni, de idegenek ne uszítsák, mert akkor olyan dühbe jövök, hogy képes vagyok inkább akármit csinálni, de felbéleltetni nem hagyom az apámat.

JÁNOS: És aztán?

PÉTER: Hát, odamentem hozzá, mondom: ne marhulj, mit bögsz, meg se ütöttelek és itt bögsz... ha jön valaki és itt lát, azt gondolja, én bántottalak és nekem lesz bajom belőle. Ne bögj, kelj fel, töröld meg a szemedet, mert gyön az anyád és bemond engem az apámnak és én nem hagyom az apámat uszítani.

JÁNOS: Felkelt?

PÉTER: De nem volt zsebkendője és nem tudta megtörölni a szemét, hát a kezével mászott az arczába és dörgölte a szemét és csupa máz lett az arcza, mert földes volt a keze és csupa sár lett a pofája és olyan kis arcza van, hogy az ember sajnálja.

JÁNOS: Hát aztán?

PÉTER: Hát aztán úgy nézett rám. Mondom, ne nézz, te buta. Olyan furcsa volt, tudod, ő úgy nézett olyan... olyan... úgy belém nézett és még mindig bögött és a könnyek lefolytak a maszatba az arczán és én nekem nevetni kellett, mert nyalta szegény a szája szélit, mert sós volt a könny és közben sirt és nyalta a száját és én nekem folyton kellett nevetni, mert olyan bután sirt avval a kis arczával, egy ilyen lánynak olyan egészen kis arcza van és ez tetszett nekem a legjobban, mondja: miért nevétsz ki engem, ha én sirok, mondom: hát ne sirj, mondja: de muszáj nekem, én nem tudom.

JÁNOS: Ilyen buta?

PÉTER: Ezek mindjárt sirnak, mindenért, mondom: hát jó, nem nevetek, mondja: most már nem tudom, de ha nem is nevétsz, nekem kell sirni, én nem tudom.

JÁNOS: Mért nem hagyta ott?

PÉTER: Én gondoltam előbb, hogy otthagytam, de megfogta a trikóingemet és nem hagyott, mondta:

ne hagyj most itt, én itt magam bögjek? Mondom: ne bögj, mert már dühbe hozol, hogy itt ok nélkül cinczogsz avval a kis arczoddal és olyan dühbe gyöttem, hogy az oldalába löttem és ráordítottam, ne bögj, mert megverlek.

JÁNOS *(kéjjel)*: Megverted?

PÉTER: Én gondoltam előbb, hogy megverem, de akkor egy meglepetés történt, mert megfogta a nyakamat, én gondoltam előbb, hogy verekedni akar, hát én is megfogtam a nyakát, de ő csak a fülembe akart sirni és úgy rátette a fejét a vállamra és mondta: ne bánts, én nem csináltam neked semmit és megölelt és olyan erősen rálógott a nyakamra, hogy majd megfultam és odaszorította a meleg, piszkos kis pofáját az én arczomhoz és olyan volt, mintha láza lett volna és mind a sok sirást hozzám kente, én mondtam: mit gyössz hozzám, és nagyon kellemetlen volt, de nem ment le a nyakamról és én vigasztaltam, mondom: te ló, na ne bolondázz és úgy megsimogattam a haját, a sovány kis koponyáján volt egy dudorodás hátul, mint egy tipli.

JÁNOS *(megpróbálja a saját fején, hogy neki is van-e?)*.

PÉTER: Én is néztem a fejemen, nekem is van, de nem tudtam addig, mert nem simogattam senkinek a fejét és megöleltem, mondom: most megcsókollak, ha kezdet adod rá, hogy nem mondd meg senkinek és ő adta rá a kezét és megesküdött és a nyakamba lógott és én megcsókoltam a tiplit a koponyáján és ő mondta: az arczomon is és én az arczán is megcsókoltam és ő azt mondta: esküdj meg, hogy szeretsz és én rögtön a kezemet adtam rá, minden rongyra nem esküszök, elég a kézadás és adott emléket nekem, egy igazi négylevelű lóherét, nem olyan ollóval svindlizett háromlevelűt, mondja: préseljem meg az imakönyvemben, kérdezi: nem vagy zsidó? mondom: nem, mondja: akkor rendben van minden, siess elvégezni a gimnáziumot, én sietek az én iskolámmal és Budán fogunk lakni.

JÁNOS: Mért Budán?

PÉTER: Abban igaza van, ott jól lehet csibészelné a Kis-Svábhegyen, én szokok kalczitot gyűjteni, jövőre ásványtanban kell és jobb levegő is van.

JÁNOS: Aztán?

PÉTER: Aztán kiabáltak alulról: Olga, Olga, Olga és megjött és mondta: nem kapok szalámit, ha nem sietek és elszaladt és kezét fogtunk és otthagytam és én olyan bután álltam ott, mint egy ló és szétnéztem és nagyon kellemetlen volt és néztem, ahol feküdt, ott le volt nyomva a fü és ugyanoda lefeküdtem és rágtam egy fűt.

(Nagy csend. A nap még mindig forrón süt, a Duna még mindig ragyogva folyik a hegy alatt.)

JÁNOS: A paraguay bélyeggel mi van?

(Nem kap feleletet. Péter a körmét rágja.)

JÁNOS: A paraguay bélyeggel mi van?

(Péter felriad és ránéz.)

PÉTER: Mi?

JÁNOS: A paraguay bélyeggel mi van?

PÉTER: Azt nem adhatom neked, mert azt neki adtam, ez az első bélyegje, de lesz neki több, mert kezdeni fog gyűjteni és én mindig neki fogom adni, amiből nekem kettő van...

(Lefekszik a kő mellett, hanyatt, a lábát felhuzza és egy »fűt rág«. Észre se veszi, hogy János otthagytta és elmegy bogarakra vadászni. Nagy déli csend. A történetnek vége.)

Toll és tör.

— ápr. 8.

A VÁLASZTÁSI KASSZA. Felhangzik a vád: nincs komoly politikai programjuk. A vádra hallgatnak. Harsogva kiáltják feléjük: a programban nincs benne az önálló vámterület. Erre a vádra is hallgatnak. Később megszólal a rágalom: nincs elég jelöltjük. Erre se felelnek. A megvadult kortestaktika ekkor odamondja nekik: nincs kormányképes politikájuk. Még ez se zökkenti ki őket, a derék Justh-pártiakat flegmájukból. A dühbe gurult ellenfelek ekkor világá ordítják a legsúlyosabb, legkompromittáltabb és legvégzetesebb vádat: nincs választási kasszájuk. Ezt a vádat nem hagyhatják szó nélkül. Ezt czáfolni kell, még pedig a legenergiusabb hangon. Meg is szólalnak: alávaló, hazug rágalom, hogy a Justh-pártnak nincs választási kasszája. Ebből körülbelül megrajzolhatjuk a jövő választások perspektíváját. A program mellékes. Az, hogy benne van-e a programban az önálló vámterület, a nemzeti bank, a magyar hadsereg, egészen mellékes. Mi köze ennek a választáshoz? Kit befolyásol ilyesmi a szavazásnál? De retentő baj lenne abból, ha hirtelen híre menne az országban, hogy nincs választási kassza. Ez a hír bukást jelent s mi értjük, hogy Justhek jobban vigyáznak a kasszára, mint a programra. Pénz beszél, program — ugat.

A KŐ ÉS A ZÁPTOJÁS. Az ország népe mégis tanult valamit a képviselőitől. Megtanulta, hogy okos és komoly politikát csak dobálással lehet csinálni. A megindult választási toborzókat és kortesbeszédeteket minduntalan meg-megzavarja egy tojásloccsanás. Dobál most mindenki az országban: a Justh-párti megzapolja a Kossuthistát, a Kossuth-párti az »igazi« negyvennyolczast, mind a kettő a kormányon levőt, s a szocialista a Tisza-huszárt. Repül a sok záp és sok fekete diszmagyart fest osztrák feketesárgára. Mindez azonban nem volna valami nagyon különös. Hisz máskor is dobáltak, bár nem ennyit. Az érdekes a dologban az, hogy amikor Apponyit, Hollót, Hoitsyt ütök agyba-főbe, az közönséges hazugság, s ha mégis letagadhatatlan: ugyan, kik követték volna el, mint az éretlen sihederek, a felbőszített s lepéztelt kalandorok, akik szégyent hoznak a magyar alkotmányosságra és a szólásszabadság szent hagyományaira. De hát a parlamentben kik dobáltak daliás, komoly, magyar urak?...

BÁRÓ BÁNFFY DEZSŐ LIBERALIZMUSA. A konventnek azon az ülésén, amely Zoványi Jenőt megfosztotta tanári állásától és nyugdíjának felétől, nem Zichy Nándor, nem is Zichy Aladár, de báró Bánffy Dezső elnökölt. A református egyház liberális vezetői alakultak át vérbirósággá s megtisztították egyházukat valakitől, aki Calvin egyéniségét nem a régi teológusok mintázásában, hanem a maga kutatásai nyomán alkotott fotográfiában mutatta be tanítványainak. Ez lett volna a református egyházban meginduló modernizmusnak első megnyilvánulása, ha a liberálisnak mondott egyházi méltóságok nem forrasztják Zoványi torkára a szót azzal a kegyetlenséggel, mely a középkori vérbiróságokat jellemzi. Calvin tehát megmarad olyannak, amilyenek az egyház őrzi. Aki megérinti alakját, magára zudítja a református egyház vezetőinek haragját s hajléktalanná válik ezen a földön. Ime, így veszi fel a nagy reformátor, a szabad kutatás egyik történelmi alakja a sérthetetlenség és megközelíthetlenség glóriáját.

Aki a dogmák ellen küzdött s tanításaival egy új vallásnak vetette meg alapját, így válik a törpe utódok türelmetlensége folytán ugyanolyan bálványnyá, amilyen ellen ő maga egész erejével és minden tudásával küzdött. Ő nem tekintette befejezettnek a református egyház gondolatvilágát, de jönnek a hivek, a szűk látókörű utódok s pontot tesznek a sorok után, amelyeket Calvin megírt. Az ígéknek mindenütt ez a sorsa. Az utódok mindig krisztusiabbak, mint Krisztus, és Calvin sem kerülhette el, hogy az általa alapított egyház ne váljék türelmetlenebbé, mint amilyen ő volt. Az egyházak kompromittálják apostolaikat s a református egyháznak nincs nagy vigaszára, hogy éppen Bánffy Dezső az, aki most a saját egyháza érdekében hurkot vetett a szabad kutatás és szabad gondolatnyilvánítás nyakába. Bánffy Dezső hagyományos liberalizmusa se állotta ki hát a tűzpróbát. Ez a liberalizmus csak addig volt erős, míg más egyházak türelmetlenségét kellett megfékezni. A mások lelki életét kiméretlenül tudta kezelni a báró, de mihelyt a maga vallásos érzését kellett összhangba hozni a tudománnyal, ő is ultramontán és reakciós lett, mint a leg-hírhedtebb hecczkáplán. A Zoványi-ügy ilyenformán nagy veresége a tudománynak. Hogy az affér vereséggel végződött, nem csodáljuk, mert kiben is kapott volna védelmezőt abban a konventben a tudomány?...

NATHAN ÉS LUZZATTI. Rómának zsidó a polgármestere s Olaszországnak zsidó a miniszterelnöke. A polgármester Náthán s a miniszterelnök Luzzatti. Két súlyos ember s mi magyarok jámbor arccal kérjük, hogy a kereszténység legőszibb hazája hogyan bír elviselni két ilyen zsidót. A kérdésekre szinte halljuk a feleleteket: Nathan és Luzzatti kiváló férfiak. De hát nincsenek-e nálunk és más államokban is kiváló zsidó férfiak, akik minden kiválóságuk mellett sem vihették fel a szolgabírósig? A másik felelet azt akarná elhíttetni, hogy Olaszországban sok a szabadkőműves és a két zsidó érvényesülése a szabadkőművesek befolyásának tulajdonítható. Hát igazán higgyünk abban, hogy Olaszországban a szabadkőművesek másoknak is akarnak valamit, nem csak maguknak? Nem, ezek a magyarázatok nem állják meg a kritikát. Hogy merre keressük hát az események nyitját? Európa államai közt Olaszország az, ahol a legkevesebb zsidó lakik. Könnyű volt hát Nathannak és Luzzattinak karriert csinálni, ha hitsorsosaik nem akadékoskodhattak nekik.

AZ ÁKADÉMIA MECZENÁSA.

Egy magát megnevezni nem akaró hazánkfia — egy könyomatos laptudósító szerint — hatalmas összeget bocsátott a Magyar Tudományos Akadémia rendelkezésére, hogy annak kamataiból adjanak ki idegen nyelvű munkákat.

Felkerestem hazánkfiát.

— Miért nem akarja magát megnevezni? — kérdeztem tőle.

— Én akarnám, — felelte a hazánkfi — de nekem nincs nevem. Évek óta nincs. Hisz emlékszik, tavaly sem volt; sem kereszt, sem vezetéknevem.

— Hogyan, hát tavaly is ön volt az a hazánkfia, aki hatalmas összeget ajándékozott az Akadémiának?

— Tíz év óta vagyok az.

— És mit nevez ön hatalmas összegnek?

— Szerénységem tiltja, hogy ezt megmondjam.

— És már beküldte a pénzt?

— Nagy titokban megmondhatom önnek, — de ne szölgön senkinek: nem küldtem be. De be fogom küldeni!

— Mikor?

— Szerénységem tiltja megmondani.

— Ön tulságosan szerény. Miért olyan szerény?
 — Tavaly is szerény voltam. Miért ne legyek most is az?
 — Ön tavaly se küldte a hatalmas összeget.
 — Tavaly nem! De az idén sem. Tavaly új drámára szántam a kamatokat, az idén iedgennyelvű munkákra. Hadd legyen jó dolguk a magyar íróknak. Hatalmas összegről van szó, a kamatok is hatalmasok.

Gyanakvólag néztem erre az érdekes emberre. Aztán hirtelen valami átvillant az agyamban.

— Mondja, — szóltam — nem hívják önt egy bizonyos nevezetű Ruszt Józsefnek?

Elszomorodott.

— Nem, — felelte — mert ha nekem annyi pénzem volna, mint neki, én is az akadémikusok pikkolóját fizetném ki és nem ajándékoznék hatalmas összegeket az irodalom javára.

— Hát ki ön voltaképpen, titokzatos idegen hazánkfia?

Elkezdett sirni. Ugy sirt, mint egy állat és ekkor ráismertem. Hiszen ez a newyork-kávéházbeli derék öreg hordár. Rákiáltottam:

— Salamon! Salamon! Mit jelentsen ez?

— Vallok, tekintetes ur! — zokogta. — Magának mindent bevallok. Egy szép napon jött a Heinrich Gusztáv ur és napi két forintért felfogadott agyémnek. Most agyém vagyok, a Heinrich Gusztáv ur magán-agyéréme.

Maitre Jacques.

KORTESVILÁG.

A mozgalmi iroda.

(Szinhely: egy füstös, piszkos helyiség a Dob-utcában. A helyiség ezelőtt czuplinger-iroda volt. Most harmincz-negyven csirkefogó ül benne a fal mentén húzódó lóczákon. A főnök egy rozoga íróasztalnál áll.)

A FŐNÖK: Kérem, Kuvasz ur, Grünblatt ur, Vörhég ur, Ekelfalusi ur, Breml ur, Portz ur, Atka ur, Toprongyhy ur, Üllep ur, Gróji ur, Gummy ur, Tályogh ur, Kleinzack ur, Lohengrün ur, Balkohn ur, Mazóth ur és Feuereisen ur! Álljanak fel. Menjenek be az öltözőbe, öltözzenek fel magyar népviseletbe és menjenek el, mint küldöttség, azokra a helyekre, amelyek itt fel vannak írva. Priváth ur, ön lesz a küldöttség vezére.

A VEZÉR: Igen.

A FŐNÖK: Önök most mint a kunágotai kerület választói mennek mandátumokat felajánlani. Mindenütt inkasszálják az utiköltséget oda és vissza.

A VEZÉR: Igen.

(Az urak bemennek az öltözőbe.)

A FŐNÖK: Addig is, amíg az urak átöltöznek, referáljon, mit végeztek ma délelőtt?

A VEZÉR: Ma délelőtt mint sokácok voltunk egy terézköruti ügyvédnél. Azt mondtuk, hogy biztos a megválasztatása. Harmincznyolcz forintot huztunk ki belőle zászlóra.

A FŐNÖK: És zavartalanul ment a dolog?

A VEZÉR: Egy kis baj volt. Mikor az ügyvéd sorra

kezet szorított a küldöttség tagjaival, föltűnt neki a sokác népviseletben Gróji ur és így szólt: »Ön ugyebár zsidó?«

A FŐNÖK: Nos?

A VEZÉR: Gróji ur hebegni kezdett, de én kivágtam a bajból, amennyiben megjegyeztem, hogy a sokác faji jelleg nagyon hasonlít a...

A FŐNÖK: Jó. Többet Gróji ur nem megy népviseletben. Be fogom osztani a felvidéki kerületekbe... Majd a rutén vidékekről fog jönni, mint asszimilált kazár, akinek az ősei a vereczkei szoroson jöttek be.

A VEZÉR: Jól van. Azután voltunk egy osztálysorsjegyárusnál, akinek ajánlottuk, hogy lépjen fel nemzetiségi programmal a zöldsászkok közt. Ide már mint zöldsászkok mentünk, de Gróji ur itt is föltűnt, mert inkább zöldsádnak látszott, mint zöldsásznak.

A FŐNÖK: Egyáltalában utálok ezt a Gróji urat azzal a prononszirozott pofájával.

A VEZÉR: Az osztálysorsjegyfőelárusító el is vállalta a jelöltséget és nyerőszámokat adott nekünk. Összesen harmincz sorsjegyet kaptunk és ezzel a küldöttség tagjai rögtön átalakultak sorsjegyházalókká és rövid félóra alatt különböző kávéházakban az összes nyerőszámokat eladták.

A FŐNÖK: Hát aztán?

A VEZÉR: Aztán mint kunok mentünk, mintha Karczagról jöttünk volna, egy gyároshoz. Gróji urral itt is baj volt, mert a gyáros azt mondta neki: hogy »talán ön inkább egy kicsit kón; mint kun«. De Gróji ur itt is kivágta magát.

A FŐNÖK: Nem megy többet, nem megy többet.

A VEZÉR: A gyáros hetven forint kortes-előleget adott.

(Az öltözőből kilép):

GRÓJI UR: Készen vagyunk!

(Vidáman lengeti árvalányhajás kalapját és magasra emeli a fokost. Az összes urak kijönnek magyar parasztruhában.)

A FŐNÖK *(ridegen)*: Gróji ur, vetközzék le. Ön többet nem megy mint magyar.

GRÓJI UR: Miért nem?

A FŐNÖK: Ne járjon a szája azzal a prononszirozott pofájával. Vesse le a parasztruhát és öltözzék át lengyel bevándorlottnak. Ragasszon a halántékára tincset.

GRÓJI UR: Az van. *(Kihuzza az árvalányhajás kalap alól.)*

A FŐNÖK: Akkor jó. Ön a második csoporttal fog menni, mint máramarosi küldöttség. A magyar parasztküldöttség elindulhat. Alásszolgája. *(Papírlapot vesz elő.)* Második csoport: Bur ur, Czvivak ur, Prüll ur, Gediengen ur, Schwabach ur, Berettyai ur, Uheli ur, Minkácsy ur, Ungvári ur, Brézlmajor ur, Tág ur és Toronytáli ur, induljanak öltözni, mint felvidékiek. Egykettő!

(Az egyik csoport öltözni megy, a másik a »Jaj de magas ez a vendégfogadó« hangjai mellett kivonul az utcára.)

Vessző.

Vádas estén.

Az alkonyat be hamar rámköszönt!...
 Ne higgyétek, hogy nem fáj a sötét ma,
 Csak: megtanultam, hogy ami fény: czéda,
 Csak: nem várok többé sugárzót;
 De azért a napfényt megsíratom néha,
 De azért fájón érzem a közönyt;
 Hogy nincs barátom, csak pár furcsa könyv:
 Pár lelkesebzett élet-nyomorékja —
 Beteg rajongó, keserű poéta...

Mint festő, hogyha látja: büszke vásznán
 A szárnyas lélek megkötött marad,
 Vagy szobrász, hogy: ma lomha kódarab
 A máskor oly elmés beszédű márvány, —
 Ugy érzem én is: „Mért öldöd magad?
 Mit érsz el nagysók vívódásod árán?
 — Amit dalolsz, reményed-vesztve, árván:
 Lelkedből egy-egy tört tükördarab —
 Kis, alázatos, meggyötört szavak...”

Rédey Tivadar.

Az álom.

Írta: BOLESŁAW PRUS.

Negyedéves orvosnövendék volt és szegény, mint a templom egere.

Két helyen tanított gyermekeket; Pragaban, a Terespolski-soron a gépésznél hat rubelt kapott havonta és Podwalna, a boltosnál, hármat. Ő meg Piwnán* lakott, a negyedik emeleten, havi négy rubelért, amelylyel rendszeresen adós maradt; nem azért, hogy tönkre juttassa házigazdáját, hanem azon egyszerű okból, mert sohasem vájkált pénzben.

Ruhája ugyancsak kópott volt és rongyos. A nadrágja oly vékonyka volt, hogy alig-alig mehetett valódi nadrágszámba; zsebeit meg ő maga nevezte el Toricelli-féle ürességeknek. Nem volt bennük éppenséggel semmi és végtére is szegységtükben elmenekültek az öltönyből, átengedve helyeiket feneketlen lyukaknak.

Ily sajátos pénzügyi viszonyok mellett nem csoda, ha a melle behorpadt, a hasa ugyancsak beesett; a feje is lógott, de korántsem a bú nyomta le, hanem, mert az ő szegény feje sokkal több tudományt foglalt magában, mint amennyit ily rettentően vézna elbirt.

— Ha Isten volnék, másképp rendezném be a világot — mondta egyszer-mászor. — Szereznek magamnak harmincz rubeles léczkét, ebédelnék minden nap, köpenyt csináltatnék télre, fizetném a házbért... De így...

Képzelete néha elkalandozott a jövőbe.

— Száz aranyat adnék annak, aki megmondaná, elvégzem-e az egyetemet vagy sem?... Mert ezzel az ostoba köhögéssel, ezzel az örökös lázzal, ezzel a tüdővel... Elvégre, bánom is én! Nem én leszek az oka, ha Európa veszít egy tökéletes orvost... Mily kitűnően is gyógyítanék én!... Minden betegnek csak ezt az egy receptet adnám: naponta fűtött, száraz lakás; a reggeli és a vacsora elmaradhat, de az ebéd

föltétlenül meglegyen s az öltözet feleljen meg az időszaknak. Aztán, legalább is két ing kell, ez a legkevesebb és... kerülni a doktort és patikát.

Karácsony előtt egy szép napon, hogy öt rubelt vett fel Pragaban a léczkéért, roppant gond nehezedett a mi barátunkra. A juliusi házbért akarta megadni a házigazdának, és ime... egy kollégájának, aki haza készült, megadta a három rubelt, amivel tartozott, a boltosnak kifizetett nyolczvanöt kopeket élelmiczikkekért, a házmesternek adósa volt egy rubellel... Hogyan fussa ily körülmények közt a juliusi házbérre?...

Annyira megzavarta büdzséjének félrebillent egyensúlya, hogy csak délben tért haza. Megadva a rubelt és kérve szobája kulcsát, a házmester a füle tövét vakargatta.

— Kérem ássan, tekintetes ur, oda a negyedik emeletre már más költözött...

— Micsoda?... Más költözött be?... Micsoda szemtelenség ez?... — kiáltott a diák gépiesen a zsebéhez kapva, amelyben a banditánál a pisztolyok szoktak lenni, a közönséges halandónál pedig a pénz.

— A háziur azt mondta, — folytatta a házmester, — hogy a tekintetes ur már félesztendeje nem fizetett házbért, megparancsolta hát, hordjam le ide a holmiját, a lakást meg kiadta egy cserepesnek. Nyomoruságos nép, uram, — tette hozzá — asszony, három gyerek... és már ma kértek tőlem kölcsön krumplit, szentet. A cserepes azt mondta, ha nincs az a szoba, hát az utcán fagytak volna meg...

A szegény orvosnövendék elgondolkozott.

— Ha így áll a dolog, — mondta — nem bánom, legyen úgy. De ha Bloch költözött volna ide, avagy Kronenberg,* majd megmutatnám a háziurnak, mi a kötelességszegés következménye!

Biccentett a fejével és elment, nem törődve a holmijával... Ez a holmi méltó volt valódi bölcshez, akinek minden hű földi kincse egy fogkefe, fél törülköző, meg egy igen szép anatómiai atlasz.

Nem gondolt már sem a cserepesre, sem a házigazdára. Ugy érezte, hogy kissé lázas meg hogy az egész napi böjtölés után nem ártana egy kis harapni-való, habár éhes sem volt. Ily esetekben vajmi gyakori a láz. Betért hát egy boltba s mint valami inyencz, vett két füstölt kolbászt és mint gyakorlati gondolkozásu ember — hatalmas karéj barna kenyeret és az egész holmit nagygondosan durva czukorpapirosba csomagoltatta. Ugy rémlett előtte, mintha a boltosné csudálkozással nézné, mint aki az északi sarkra készülődik; valójában pedig csak a nyomoruságát látta és sietve megtapasztalta a pénzt, melylyel fizetett, nem-e hamis.

Visszakapva tíz garast, a mi barátunk ismét az utcán volt, ahol a sáros, olvadozó havon husos meg süteményes kocsik döcögtek és csilingelő szánkók siklottak tova. És a gyalogjáró szélén csomó rongyba tekert vén asszony ragadta meg a kezét és torkaszakadtából óbégatni kezdett:

— Nagyságos ur!... Nagyságos ur!... Szegény vagyok, adjon...

Alighanem megszagolta a füstölt kolbászt (az ilyen éhenkórásznak fene jó orra van!) — gondolta magában az orvosnövendék és odaadta neki az utolsó tizgarasost, nehogy szegyenben maradjon.

— Adjon az Isten sok szerencsét! — hálálkodott a rongyokba burkolt alak, aki egykoron jobb napokat is láthatott, nagy dáma lehetett.

* Varsói városrészek.

* Hires varsói pénzemberek.

Legalább erre engedett következtetni a finom érzésre valló hangsúlyból, melylyel a néhány szót kiejtette.

A szegény medikus menekült az ölelése elől, mint a puczer a forró víz elől.

— Még szegyenbe hoz ez a vén asszony! — gondolta. — Az ő kendője meg az én öltözetem annyira összeillik, hogy az emberek még rokonoknak néznek bennünket.

És folytatva az utját, úgy rémlett neki, hogy a kocsik zörgése meg a szánkok csengő-csilipelése közepette is hallja a szépen, de rekedtes hangon kiejtett jókívánságot:

— Adjon az Isten sok szerencsét!

— Szerencsét? — gondolta folytatva utját a gyalogjárón, ahol a járókelők meg-meglökdösték. — Mi is vajjon ez a szerencse? Már sokszor hallottam ezt a szót és bár semmim sem hiányzik és jogom van tökéletesen elégedettnem neveznem magamat, nem merném állítani, hogy valaha szerencsés voltam. No, az az est akkor Bajnernél mégis csak ért valamit... Vigyen el az ördög, ha egymagam nem kebeleztem be öt füstölt kolbászt, félfont sajtot, a zsemlyéket nem is számítva. Hát a puncs?... Elsőrendű rum, burgundi, citromok... Ettem, ittam, akár egy püspök. És lányok is voltak, ha nem csalódom, az elsőrangú étteremből, ahol csak adagonként szolgálnak fel ebédet... És még sem mondhatom, hogy az volt a szerencse... A puncs okozta elragadtatás, sőt az elsőrangú étterembeli leányok társasága még nem szerencse. Mi hiányzott azon az estén? Hiszen volt nótá, bor, lány, s végtére mégis unalomba fuladt az egész. Mit jelent hát az a szó: szerencse?

Tizenkét év előtt, amidőn kicsi köpenyben haza utaztam a karácsonyi ünnepekre, oly irtózatosan fáztam, hogy azt hittem, megfagyok utközben. A kezem, a fülem égett, az orromat már nem éreztem, a lábam megfémberedett és egész testem fagyos volt. És mikor megérkeztem és egy bögre forró teát adtak és lefektettek az ágyba és megfémberedett lábam lassan-lassan átmelegedett, eladdig sohasem érzett öröm járta át szívemet.

Jól esett elgondolnia, hogyan égett a füle és hogy a fagy künnrekedt valahol az udvaron — és jól esett látnia atyja fejének árnyékát, mely természetellenesen nagy orral a falra rajzolódott. És mily vigan lobogott a gyertyaláng és mily békésen aludt el azzal a jóleső érzéssel, hogy a hideg oly alaposan meggyötörte!

Élete további folyamán több ilyen hideg, több ily fagy következett és egyéb mindenféle gyötrellem. De különös: a leczkék egyikét sem adná oda azért a puncsos és leányos estéért, sőt tán még egy harminczrubelesért sem! Mert minden szenvedés édes és meleg fény gyanánt maradt vissza a lelkében, amit semmi sem pótolhatott.

— Tehát ez volna a szerencse?... — gondolta. — Mulatságos história!...

E pillanatban észrevette, hogy a Szász kertben van, amelyre immár az alkony kezdte ráborítani fekete fátyolát. Tul a fák fekete galyain, meg a vaskerítésen itt-ott már látni lehetett megvilágított ablakokat.

A kerti utlakon alig néhány ember járt-kelt, azok is a kapuk felé igyekeztek, mintha csak az éjszaka üzné őket meg a hideg. A havon néhány kutya ugrándozott és egy, ugyancsak vézna és kunkorodó farku, messziről nézte őket, oly mozdulatokat téve a farával, mintha hátsó lábára leereszkedni akarna, hogy a mellső lábát megdörzsölje.

Ez a didergő soványság eszébe juttatta a szegény diáknak, hogy ő maga is rettentő mód fázik. Letette

a csomagját egy padra és futni kezdett a fasorban, lóbálva a karját és dörzsölgetve a fülét.

— Tagadhatatlan, — gondolta, amint jóleső érzéssel konstátálta e mozgás jó hatását — az ember sokkal tökéletesebb lény a kutyanál, mert ez még a fülét sem bírja megdörzsölni.

Ekkor gyanus zörejt hallott ama pad felől, amelyre a csomagját tette. Odapillantott... Csomagja szerte szagatva a havon hevert, a kolbásznak már hirehamva sem volt s a kenyér maradékán az a bizonyos kutya rágódott, amelyik előbb oly melankólikus szemlélője volt társai hanczurozásának. Most a farán csücsölt, farka ugyancsak kunkorodott, de vézna teste mintha kissé teltebb lett volna...

— Hogy az ördög... — kiáltott fel a szegény diák.

Egy ugrással a kutya mellett termett és hatalmasat rugott rajta.

A kutya meghemperedett, aztán a legközelebbi kapu irányában eliramodva, panaszosan vonított:

— Áj — áj!... áj — áj!... áj — áj!... áj — áj!

A mi barátunk szemlét tartva az összetépett papir és a maradék kenyér fölött, egyszerre csak élénken érezte, hogy fázik, hogy roppant ihatnékja van, hogy hajléktalan és lesz, ami lesz, de negyedéves orvosnövendék nem maradhat ily kétes helyzetben.

— Minek várjam meg, míg félig megfagyva folszednek az utcán? — gondolta. — Végre is, hiszen igen megfelelő *locum* áll a rendelkezésemre; egyikünk ma, karácsony estéjén bizonyára soros a klinikán, elmegyek oda és felajánlom neki, hogy helyettesitem. Alszom, mint egy angyal, eszem, iszom...

Tíz perc múlva már a klinikán volt, ahol csakugyan egyik kollégája volt az ügyeletes s felajánlotta neki a helyettesítést az éjszakára. A kolléga fürkészve nézett a szemébe, biztosította, hogy betegeit a világ minden kincséért sem hagyja itt, de felajánlotta neki a külön szobát, amely történetesen szabad volt. A kolléga előzőeken még a vetkezésnél is segített neki, teát hozatott, lefektette és hőmérőt tett a hóna alá.

— No, tán csak nem gondolod, hogy beteg vagyok! — kérdezte mosolyogva a mi barátunk. — A dolog magyarázata abban van, hogy a házigazdám kidobott és nincs hol aludnom... Ha ez nem történik, eszem ágába sem jut benézni a klinikára...

Az ügyeletes ráhagyott mindent, de magában hozzátette, hogy igen, ha a gyomra nem volna teljesen üres, a légzése sebes, ha nem volna negyven foknyi a hőmérséklete és a pulzusa nem verne százhuszat percenként, akkor a mi barátunk teljesen egészséges volna.

És a szegény orvosnövendék óráról-órára jobban érezte magát. A kórházi ágy elragadtatta és egyszerre csak filozófiai vitára szólította kollégáját azon kérdés felől, mi is voltaképpen a szerencse és... mi a célja az emberi életnek? — És este tíz óra felé már oly egészséges volt, hogy nemcsak egyre kaczagott meg danolt, hanem még el is akart menni a városba, mert úgy látta, sűt a nap és nyár van. Erőnek erejével ott kellett tartani, míg a hercze-hurcza után végre teljesen megmerevedett s ebben az állapotban sem nem látta, sem nem hallotta, mi történik körülötte.

Behunyta szeme elé egy más világ tárult.

Ugy tűnt föl előtte, mintha falun lett volna és a naplementét nézné. Az ég smaragdszínű tengernek látszott, telve aranyos, ezüstös szigetekkel, rajtuk emberek, állatok, növényzet.

— Alighanem lázas vagyok, — gondolta a beteg — de mért ne nézném ezt, mikor oly mulatságos?

Nézte hát ezt az új országot, szkeptikus mosoly-

lyal az ajka körül, mint az olyan ember, akinek dajkamésék mulandó képeit mutogatják.

Mindenekelőtt a tárgyak külseje ötlött szemébe. A falevelek zöldék voltak, akár nálunk, a kéreg barna, a homok sárga, a föld szürke, a virágok pirosak, fehérek, kékek, de mind a színek megfoghatatlanul finomak voltak és fényesek. Ilyen színeket csak a felhőkön vagy a harmatcsöppeken látni. Emellett úgy vette észre, hogy a tárgyak nemcsak valamely erős külső világosságot tükröztetnek vissza, hanem egyszersmind maguk is érthetetlen módon fényt lövelnek. A színek különös játéka támadt ebből, telve gyöngédséggel, étellel.

E világítás mellett jobban szemügyre véve a dolgokat, látni lehetett a kövek lüktetését, amelyek összehúzódtak, kitágultak, felületük és belsejük hullámzott minden hőmérsékletváltozásra, légnyomásra, sőt minden mozdulatra és zajra, mely a közelükben támadt. Látni lehetett a növények nedűjének egyszer gyorsabb, máskor lassabb keringését, a levelek légzését, új rügyek fakadását. És észlelte azt is, hogy kissé megerőltetve a szemét, még a gondolatok felhőszerű keringését, az emberi szívek érzéseinek változását is megláthatta.

Ezenkívül a kövek minden rázkódása, a levelek zörrenése, a szél, sőt még az emberi arc elváltozása is, finom, gyöngéd, susogó hangot adott, mely a dallam és a szó között foglalt helyet és vagy önmagában magyarázott meg mindent a hallgatónak, vagy más hangokkal egyesülten valamely terjedelmesebb dallamba olvadt, vagy kimerítő elmondásba. Ilyenformán, anélkül, hogy zavarnák egymást, beszélgettek a virágok meg az egész erdő, a vízcsöppek meg a tenger, a porszemek és a mérhetetlen heglánczok. A természet titkainak kifürkészésére nem volt szükség semmiféle különleges módszerekre, mert mindenik tárgy maga fedte fel és mondta el titkait, még pedig festői, zengzetes és egyszersmind világos, érthető nyelven.

(Vége következik.)

Saison.

Új bélyegek.

— ápr. 8.

VICS: Látta az új bélyegeket?

STRIK: Nem láttam.

VICS: Új bélyegek lesznek.

STRIK: A régiak talán nem jók?

VICS: Az újak művésziek lesznek.

STRIK: A sintérnek mindegy. Ő csak a szájkosarat nézi.

VICS: Jó reggelt!

STRIK: Miért mondja maga nekem, hogy jó reggelt?

VICS: Mert maga még alszik. Ébredjen föl.

STRIK: Én ébren vagyok. De maga miért beszél új bélyegekről? A régiak talán nem jók?

VICS: Miféle bélyegekről beszél maga?

STRIK: Nemrég váltottam a kutyámnak új márkát. Most megint új bélyeget vegyek?

VICS: A kutyájának több esze lehet, mint magának. Nem kutyabélyegről, hanem levélbélyegről van szó.

STRIK: Miért nem mondta mindjárt?

VICS: Hány levélbélyeget fogyaszt maga egy évben?

STRIK: Én... én egyet se.

VICS: Nem is ír soha levelet?

STRIK: Dehogy nem. Sőt nagyon sok levelet írok.

VICS: És nem ragaszt rá bélyeget?

STRIK: Honnan tudja?

VICS: Most már tudom. És most már azt is értem, hogy magának miért nem jut eszébe, hogy egyáltalán levélbélyeg is van a világon.

STRIK: Na ja, én még bélyeget is ragaszszak a levélre, amikor a posta sokkal biztosabban elviszi, ha nincs rajta bélyeg?

VICS: Nyugodjék bele, hogy még vannak emberek, akik bélyeget is ragasztanak a levélre.

STRIK: És minek kell ezeknek új bélyeg?

VICS: Mert a régiak nagyon csunyak és izléstelenek.

STRIK: Ha még egy nő nem tetszik nekik, mert csunya, azt értem. De egy bélyeg?

VICS: Látszik, hogy maga soha még egy bélyeget nem nyalt meg. Azt hiszi, hogy van az embernek kedve hozzá, hogy olyan utálatos dologhoz értesse a nyelvét, mint a mi bélyegeink?

STRIK: Ezért nem használok én soha bélyeget. Én nem tudtam, hogy olyan csunyak, de éreztem.

VICS: Látta az esti lapokat? Ott le vannak fényképezve az új bélyegek. Nézze, itt van, akarja látni?

STRIK: Ne, ne. Még kísértésbe jövök, ha szépek.

VICS: Csak nézze meg őket bátran. Hiszen még csak tervben vannak meg.

STRIK (*gyanakodva nézi az új bélyegterveket*): Én ehhez nem értek. Nekem eddig az egyik bélyeg olyan volt mint a másik.

VICS: Csakhogy ezeket művészek rajzolták.

STRIK: És ha Munkácsy rajzolta volna őket? Ezért én pénzt adjak? Mi vagyok én, műbarát?

VICS: Látta, ilyen smuczig maga. Életében egyszer pártolhatná a művészetet és...

STRIK: Nem, nem, engem nem fognak befogni a művész urak. Tudja, hogy ezek a bélyegek nem is olyan szépek?

VICS: Magának talán nem is tetszenek?

STRIK: Mit jelent itt ez a parasztember, aki krumplit kaszál és mellette a nő, aki kiszedi a krumplit?

VICS: Ez az alföld, a délibábos róna, a gémes kut, az anyaföld, a haza. Egy szóval Magyarország.

STRIK: És az én vegyeskereskedésem? Az talán nincs Magyarországon?

VICS: Maga nem ért ehhez. Magyarország földmivelő állam és egy szántóvető parasztember jobban képviseli, mint a maga vegyeskereskedése.

STRIK: Egy szántóvető parasztember képviselje a külföld előtt egész Magyarországot és az én vegyeskereskedésemet?

VICS: Mi köze magának a külföldhöz?

STRIK: Maga azt nem is gondolná. Látta, én külföldről is hozatok portékát. Ha az a külföldi kereskedő látja az én levélbélyegemet, így szól magában: »Ennek az embernek hitelezek én, aki ott áll a puszta közepén

fehér alsónadrágban? « Honnan vegye ő azt, hogy én nekem egész tisztességes, rendes vegyeskereskedésem van? »

VICS: Majd a maga vegyeskereskedését fogják rárajzolni a bélyegre!

STRIK: Akkor adnék érte hat fillért. Megérné a reklám.

VICS: Hát ez a másik bélyeg hogy tetszik magának?

STRIK: Na lássa, ez már valami. Ezt legalább megveszi a patikus.

VICS: Miért épp a patikus?

STRIK: Mert az ő patikájának a czimere rajta van: »Szent László«.

VICS: Hát maga azt hiszi, hogy ezt a Szent Lászlót a patikus kedvéért rajzolták oda? Maga nem ismeri a magyar történelmet. Szent László nem patikaczimer volt, hanem egy régi, nagy magyar király.

STRIK: Én tudom, de honnan tudja a bécsi gyáros? Az azt fogja hinni, hogy ez az a Szent Hunyady János, aki a sziklából csodaképpen keserűvizet fakasztott.

VICS: Hát ez a bélyeg hogy tetszik magának?

STRIK: Mi ez a szép épület rajta?

VICS: Na hallja, meg sem ismeri! Ez a parlament.

STRIK: Lássa, én azt hittem, hogy ez talán az új postaépület. Mert föléje ez van írva: »Magyar királyi posta«.

VICS: Maga még sohasem látta a parlamentet?

STRIK: Dehogyan nem. De erről az oldaláról még nem láttam. Ha Budán volt dolgom, mindig elfelejtettem megnézni. És azért én külön fizessek négy fillért a Margit-hidon, hogy meglássam, milyen Budáról nézve a parlament?

VICS: Magát nem lehet kielégíteni. Hát ehhez a tervhez mit szól, amin egy csikós van?

STRIK: Lássa, ezt már szívesebben látom, mint a szántóvető parasztembert. Mert ha ezt a bélyeget elküldöm a bécsi kereskedőnek, az így fog felkiáltani: »Herrjeh Sapperlott! Milyen jól mehet ennek az embernek, hogy lovagolhat is.« Mert a bécsiek azt hiszik, hogy mi magyarok mind lóra születünk és tüzes paripáinkon rohanunk a gulyás-piknikekre, amelyeken szabad ég alatt cigányzene mellett ropjuk a nőket és szavazzuk meg a bécsiek ellen a törvényeket.

VICS: Maga egy műveletlen speczerájós. Ez a csikós egy magyar specialitás. Ilyen nincs sehol a világon. Ez a csikós a mi magyarságunkat domborítja ki a külföld előtt.

STRIK: Most én kérdek magától valamit. Ült-e már maga valaha lovon?

VICS: Soha.

STRIK: Járt-e már maga gatyában?

VICS: Csak odahaza.

STRIK: De levelet már küldött külföldre?

VICS: Küldtem.

STRIK: Hát a csikós küldött-e?

VICS: A csikósok, azt hiszem, nem szoktak levelet küldeni a külföldre.

STRIK: Nna... hát akkor miért küldi maga a

csikóst külföldre? Hogy magáról is azt higgyék külföldön, hogy maga is ilyen »pétár, fágábund, Rinaldo Rinaldini?«

VICS: Megtanulhatná már a külföld, hogy Magyarországon nemcsak csikósok vannak.

STRIK: Ebből a bélyegből tanulja meg? Hiszen nekünk nem kellene ahhoz románok, hogy a külföld rosszát gondoljon felőlünk. Mi magunk elküldjük oda a fotografiánkat. Tessék, ilyenek vagyunk mi. Gatyában járunk. Kaszát villogtatunk. Nyereg alatt puhítjuk a húst.

VICS: Maga beszél így, aki soha még egy krajczárt nem költött bélyegre?

STRIK: Ilyen bélyegekre dobjam ki a pénzt? Hiszen ezek ártanak az üzleti renoménak. Honnan vegye az idegen, hogy nálunk nagy városok, gyárak, egyetemek és vegyeskereskedések is vannak? Honnan vegye, hogy nálunk is van kultúra? Ezekből a bélyegekből, amelyeket mintha ellenségeink rendelték volna meg nálunk? Én egy egyszerű vegyeskereskedő vagyok csak és nem értek a dolgokhoz. De legyen szívem pénzt adni ilyen bélyegekért, amelyeken parasztnak és csikósnak van lerajzolva a magyar? Amikor ellenségeink ugyanis ezt kiabálják folyton rólunk. Elküldjem nekik képben azt, amit ugyanis ránk fognak? Nincs igazam?

VICS: Tudja mit? Ezentul én sem fogok bélyeget ragasztani a leveleimre.

Reveur.

INNEN-ONNAN.

☉ Széchenyi. Husvétvasárnapra virradó éjjel, mikor Faust angyali karokat hallott, lőtte át halántékát a hetvenesztendő gróf. Miránk, a halála után következő ötödik nemzedékre, csak az életének és a halálának különösebb és élénkebb színei szállottak örököül, egy-egy nagyon szép gesztusa: az akadémiai donáció, az örültsége, vörös víziói és legutolsóinak az a szép, államférfiúi kép, mikor a tükör előtt, a kiegészített gyertyák füstjében a homlokához támasztja a pisztolyt. Széchenyi István gróf nagyszerű, kozmopolita lelkét háromszínűre festették előttünk, a középiskolák tehetetlen hazafiságában. Felöltöttünk szabadon és boldogan nélküle, tudomásul vettük az ő rossz dunaparti szobrát és soha senki nem kiabálta a fülünkbe, hogy ő adott mindent ennek az országnak, a levegőt is csak az ő közbenjárására szíhatjuk, az utcák miatta hordanak bennünket és a mai életünknek minden ízéből fonalak vezetnek a döblingi tébolyda felé. De ez az ország rohan és lihegve tart versenyt a külső kultúrával és eltapos mindenkit, aki tíz évnél több idő óta halott. Egykor irigyelni fognak azért, mert mi csak ötven évvel éltünk az ő elpúsztlása után, mert ilyen közel voltunk a történelem fókuszához. Hiszen hiult testének árnyéka még rajtunk vonul végig és bebalzsamozott teste ma még épen nyújtózik a kriptában.

* * *

☞ Párbeszéd a szent sirnál. Eitel Fritz Jeruzsálemben méltóztatott meglátogatni a Megváltó sirját. Kiküldött riporterünk a helyszínén egy nem érdektelen párbeszédet jegyzett

le, amely a fiatal főherceg és még valaki között folyt le, kinek csak a hangját lehetett hallani:

— Örvendek, hogy leadhatom önénél a vizitkártyámat.

A hang: Ki vagy?

— Pardon. Ezt még sohase kérdezték tőlem. Nem látta, hogy még Jeruzsálem is zászlódiszbe borult a tiszteletemre?

A hang: Irva vagyon, hogy Jeruzsálemnek városa egyszer az öröm színeibe öltözött és emberek olaját nyujtottak vala annak, aki megérkezett az ő szíveikhez.

— Az akkor volt. Ez a mai ünnep azonban fényesebb, modernebb. Nézze azokat az ünnepi guirlandokat. Ezeket a virágokat. A küldöttségeket. Mi?

A hang: Az én Atyám elfordítja arcát a döllyfősöktől és a hivalgóktól.

— Én pedig jó hirt hozok. Az atyám legkegyelmesebben tisztelteti önt.

A hang: Ki vagy, aki ily hangos szóval beszélsz azzal, aki nyugodni tére?

— Kicsoda ön, hogy felséges atyám nevét is tiszteletlenül veszi ajkára.

A hang: Tudd meg tehát, ó fennhéjázó és szállj vissza szivedbe és hints fejedre hamut és tarts bűnbánatot negyven napig, porba nyomván az arcodat, mert az, akivel szólsz most, nagyobb volt minden királyoknál és a föld minden urainál. Én az Isten fia vagyok.

— Én is...

> **Az Etna hőse.** Kétségtelenül megilleti minden tiszteletünk *Ricco* tanárt, az etnai obszervatórium igazgatóját, aki egészen az elmúlt szerdáig fent maradt a dühöngő hegy magaslatain levő megfigyelőházban és szerdán is csak azért jött le onnan, mert nem a veszedelemtől félt, hanem attól, hogy a folytonos, szakadatlan, pokoli dübörgéstől, amelynek nem volt soha szünete, megőrül. Ha valahol, mi itt Budapesten méltányolhatjuk leginkább az ő félelmének az alapos voltát. Mert mi tudjuk csak igazán, hogy mi az a szakadatlan dübörgés és hogyan lehet abba beleőrülni. Azt hiszem, érdemes feladat volna ideg orvosok számára annak a vizsgálata, hogy a Budapesten ijesztő mértékben szaporodó idegbetegségek keletkezéséhez hány százalékban járul hozzá az utcáknak, sőt az udvaroknak is az immár türehetetlen zaja. Más szóval, hogy hány ember bolondul meg Budapesten a fülén keresztül. Nincs még egy nagyváros, talán az amerikaiakat kivéve, amelyekben olyan idegtépő, olyan állandó, olyan aritmikus és igen sok tekintetben feleslegesen okozott volna a lármája, mint Budapesten. Tessék megfigyelni, hogy itt a társzekerek négy kereke fölé egyenesen »rezonanzboden« van építve abból a deszkaskatulyából, ami a szekér testét alkotja, itt az utcai munkások, utcaöntözők, szemétszeprők, kőművesek s a többiek mind ordítva beszélgetnek, itt a villamos Hardynak vagy Westinghousenak képzeletben magát amikor megáll, itt az autók nem löcöröben, hanem számárerőben vetekednek egymással azon, hogy melyikük tud nagyobbat iákolni. Itt csenget a villamos, a mentő, a tűzoltó, a kéményseprő és a vicze-házmaster. Itt kiabál a handlő, az asztalos, az üvegész, a kőporos, a vakember, a gyümölcsös sváb asszony és szól a pokol talál-mányától: a grammofontól elkezdve a zongoraverklin és arisz-tonon keresztül le egészen az öskintornáig mindenféle bömbölő mesterség, itt reszel a cigánykölyök és füttyöl a cipész-tanoncz és odvasfogu zongorát döngötnék minden második lakásban. Soha itt a fülnek és a vele kapcsolatos agyvelőrészek-nek nyugalma nincs és aki nem beleszületett ebbe a zajba, az vagy belesüketül, vagy belebolondul. Azért, ha rajtunk állna, azt az indítványt tennénk az olasz kormányának, hogy ha majd Ricco tanár nyugalomba vonul, Budapestről hívjanak meg szakférfiut az obszervatórium vezetésére. Mert mi itt

mindnyájan etnai hősök vagyunk, az állandóan dübörgő Etnán élünk és hozzá kell edződnünk, mert még csak le sem mászhatunk róla, mint ahogy azt a boldog Ricco professzor megcselékedhetette.

* * *

> **Czárán Zoltán.** Teljes szimpátiával fordul minden emberi érzés az Alagon lebukott urlovasnak, Czárán Zoltánnak a szerencsétlensége felé. Egy szép emberi élet forgott napokon keresztül halálveszedelemben, egy kétségtelenül nagy és jó energiának az elmulásától lehetett félni. Az ostoba véletlen okozta kárt azonban helyre hozta az emberi szervezet diadal-mas ellenálló ereje, a halál közelgő dermedtségét elűzte a hit-vesi szeretet melegsége. Ma már Czárán Zoltán minden való-szinűség szerint meg van mentve az életnek, amelyet hogy szépen élt idáig és szépen fog czentul is élni, azzal is bizonyi-totta, hogy a magyar művészetnek egyik legszebb lelkű, leg-ideálisabb nőiességű képviselőjét, Paulay Erzsit választotta az élete társául. A Czárán Zoltán esete — a szó szoros értelmé-ben esete — tehát ma már, hála legyen a gondnak és az ápolás sikerének, nem egy emberi létnek a veszedelmét jelenti a glosz-szátor előtt, hanem arra ad alkalmat, hogy eltöprenkedjünk nagyon röviden azon, hogy miért is kellett ennek a balesetnek megtörténni. És mivel a dolog jóra fordult, jókedvvel idéz-hetjük itt most a Jókaí görög kereskedőjének a Kajabuc pró-fétáját, aki megmondta, hogy: »ne mássz a fára, nem fulladsz beléje, ne menj a vízbe, nem esel le«. Nem feltétlen életszük-séglet versenylő nyergébe ülni és nem egészen a mindennapi kenyérrel egyértelmű kíváncsiság Alagon akadályversenyt lovagolni. De, édes Istenem, ópiumos czigarett nélkül is meg-lehet az ember, a hegymászás sem pont olyan szükséges dolog, mint télen a fűtött szoba és mégis, egyikünk szereti a gyomor-katarrhus legbiztosabb útját, a szarvasgombás libamáj-pásté-tomot, a másikunk hajlandóságot mutat az iránt a folyékony láng iránt, amelyet még a kihűlt lávából is elő tud csalogatni Somlyó thyrusa, a harmadikunk pedig a friss csirkepecsenyét csak úgy szereti, ha selyembluzzal van garnírozva. Az életnek tulajdonképpen csak a szertelenségei a szépek és aki valóban éli is az életet, nem csak úgy átvetetálja, az bizony koptatja is. És minden életvidám embernek megvan a maga vesszőparipája. Azért a Czárán Zoltán esetéből nem kell levonni semmiféle nagyképi okoskodást, csupán csak egy kis kurta tanulást: a legveszedelmesebb vesszőparipák egyike az igazi paripa.

* * *

> **A vérző orru ember.** Boldogult Csatár Zsigának, a mulatságos emlékezetű kurucz képviselőnek volt meg az az adománya, amelylyel állítólag egyes nagy színészek is bírtak: szabadon rendelkezett a könyzacskójával. Akkor tudott sirni, amikor akart és ha az átkos közönségekről, vagy pedig az el-tiport haza kinkeserveiről beszélt, úgy patakozottak a könnyei, mintha husvéti öntözőnek a kis gummilabdája volna a zsebé-ben s azt nyomkodná a tetszése szerint. Láttam már olyan embert is, aki tudja mozgatni a fülét, sőt olyant is, aki a feje-bőrért tudta hátrahuzni úgy, hogy a homloka egészen kopasz-nak látszott. De amit most olvasunk az újságokban, az le-csapja rangban mind ezeket a különös testi rendelkezőkép-eségeket. A minap valamelyik Andrassy-uti kávéházban összeült egy ismeretlen ur két másikkal kártyázni. Hamarosan elnyert tőlük egypár százast, azután — elkezdett vérzeni az orra. Pom-pás, hamisítatlan, szép piros vércseppekkel. Az idegen erre felkelt, exkuzálta magát és másnapra revánsot ajánlva, elvitte a százásokat. Másnap azonban elmaradt a reváns, de meg-jelent a rendőrség, amely konstátálta, hogy a vérző orru ur egyike Európa legveszedelmesebb hamiskártyásainak. És a trükkje nem csupán az, hogy kitűnően tud volte-ókat vágni,

hanem és legfőképpen az, hogy amikor összeszedte az az napra elég-prédáját, akkor elkezd az orra vérezni. Tehát szinte minden gyanút leküzdő eszköze van arra, hogy alapos excus-zel kelhessen fel az asztal mellől. Ezt nevezem aztán igazán a technika legujabb vívmányának. Hajdanában, vagy harmincz esztendővel ezelőtt Lateau Lujza, akinek szintén megvolt az a tehetség, hogy valami hiszterikus tranceban, tudott vérezni a homlokán és a két keze fején, csak szegényes kis kéthatosos belépődijakért mutogatta magát, annak is lefölte a javát az imprezário. Az új vérzéstechnikus betanul egy pár fogást a szerencse megjavítására és amikor a manipulációi a folytonos ismétlődés miatt kezdenek már gyanussá válni, akkor megindítja orra árját és ellenállhatatlan megokolással elotródik. A világ tehát halad és csak az a szerencse, hogy az ilyen furfangos szélhámosok nem furakodhatnak be még egyes kaszinókba is. Mert azt a mesterséget még ők sem találták ki, hogy indigókéket is tudjanak izzadni az orrukon keresztül.

• • •

D Az ágy remetéje. Lefeküdt az angol pincér az ágyba és ott maradt fekvé egy hétig, egy hónapig, sok-sok hónapig. A felesége pedig elment a londoni rendőrségre és jelentést tett az uráról. Nem akar felkelni. Ötvenéves pincér az ura és egyszer csak háza megy, belebujik az ágyba és azt mondja: Isten veled világ, többé soha ez életben nem áll talpra. Pedig nem is tud aludni. Csak fekszik és nézi a plafont és a legyeket. Az asszony valószínűleg megjed az ágy e remetéjétől. Nem is csodálatos. Higgyék el, hogy az ilyen ember, aki nyakig lejárta lábait, nem is lehet valami barátságos. Azt hiszem, hogy a mai modern világban egyedül ötven éves elgyötört pincérek hasonlítanak Buddhához, a közönyös és fáradt istenhez. Ez az álmatlan fekvés, ez az éber, fásult pihenés pedig egyenesen előkészítő tanfolyama a koporsónak és a temetőnek. A rendőrség nagott nézett a panaszkodó asszonyra és visszaküldte az urához. Csak feküdjön tovább. Béke poraira!

• • •

† A kölni mesterdalnokok. A római Bachus-pincze, amely nem csak a Vatikánnak, hanem a Quirinálnak is szállítja a küldöttségeket, egy szép napon mégis csak meg fog kergülni, mint a tyúk, amelynek szárnyait erről is, amarról is tépdetik. A rendszerben van a hiba. Tulzás azt követelni minden egyes küldöttségtől, hogy egy és ugyanazon a napon kezét is csókoljon a királynak, lábat is csókoljon a pápának. Pláne amikor a láb is tudja, mit kapott a kéz; s a kéz előtt sem titok, ha a száj előzőleg lábat csókol. Kölnből hiába indultak el a jó dombeli énekesek, hogy-eldanolják az »ite missa este«-et a pápa előtt, a Vatikán kapujánál fakó aranyozású svájci testőrök és kopott czingulusu bíborosok állották útjukat. A pápa nem fogadja az urakat. A pápa csak azokat fogadja, akiket nem fogadott Viktor Emánuel. Tessék távozni! A római Bachus-pincze tiszteletbeli tábornoka savanyuan vezényelte vissza a pinczébe a mesterdalnokokat, akik ott nyilván bánatukban leitták magukat frissen csapolt sörrel, mert Rómába menni és a pápát nem látni még egy poseni zsidónak is kellemetlen, hát még megannyi kölni katolikusnak. De úgy kell nekik! Királyt és fejedelmet láthatnak eleget a hazájukban, de pápa csak egy van, az is csálhatatlan, akinek a papucsja tudja, hogy az a szüzcso, amely selymére volna tapasztandó, már elpattant egy kiátozott kézen.

A női szépség titka, hogy a toilette-asztalról ne hiányozzanak a hírneves KRIEGER-féle AKÁCZIA-szépítőszerek, mint a páratlan akácia-arckemőcs, akácia-puder és akácia-szappan, melyek kaphatók a KORONAGyógyszertárban Budapest, Kálvin-tér, Baross-u. sarok. Postai szétküldés naponta.

SZINHÁZ.

Faust.

(A Nemzeti Színház reprize.)

Az ördög — ó igen — mégis ő a főszereplő. Nem az, aki vakító ingmellben jár, aforizmákat mond és egyiptomi cigarettákat szív. Ez a komisz és utálatos ember az, aki most lépett először magyar színpadra *Pethes Imre* diadalmas, merész alakításában, ez az ember, aki ördög, ez az ördög, aki ember, ez a semmiben részt nem vevő, semmivel nem törődő, önző és hideg, cinikus és mégis dühöngő, türelmetlen ur, ez az ezermester, aki a pokol magasabb hőfokához szokott és most a földön csak fázik, immel-ámmal huzakodik és mérhetetlenül unja magát. Eddig az ördöggel furcsa dolog történt. A színészeknek nagyon imponált ő és a versek szellemessége. A verseket tehát illegve és kihegyezve mondták s az ördögöt a feketénél is feketébbre festették. Világos pedig, hogy az ördög nem ijed meg önmagától. Neki a rosszaság eleme és kenye, hétköznapi foglalkozása s fásultan megy el minden mellett, nem fontos neki semmi. Nem mástól tudom ezt, mint attól, aki a Faustot írta. Egyszerű és rettenetes, elképesztő és nyugodt ördög kell nekem, emberi ördög, színészi ördögösség nélkül, egy elszigetelt, bus egyedülálló, egyben alázatos és torzsalakodó, hihető és hihetetlen, egy ember, akinek a világmindenségben nincs senkije. Ne rakjunk a fejére szarvakat, lába se legyen csámpás, szemöldöke se görbüljön diabólikus ívekben, csak legyen a homlokára írva, hogy nincs köze senkihez. Pofákat se vágjon, csak maradjon merev és mozdatlan. Jelenjen meg lila fény és kénköbüz nélkül, elegánsan, majdnem igénytelenül, de úgy, hogy a fejünk felett valami alig észrevehető, hideg léghuzam sivitson el. Ez az igazi ördög. A középkori fekete ördög, aki mosolyog. Vérmérséklete nem szangvinikus, hanem kolerikus. Nyugodt ő, de egyszerre felfortyan, toporzékol és előnti a zöld epe, a földet rágyja és a nyavalya töri ki. Ásító és ordító ördögöt nekem, közönyöst és brutálisat.

Pethes Imre ilyent játszott.

Bocsássanak meg, hogy ennyire szimpatizálok az ördöggel, de ez az írás nem akar teljes képet adni az előadásról, csak arról a benyomásról, amit belőle kaptam. Az ördög mellett egyedül *Váradi Arankát* vettem észre és benne egy új művésznőt, akit eddig nem láttam. Így kell játszani a német kislánykát, szürkén, szomorúan, befelé csukló sirással. Csak semmi színezés. Nincsen bonyodalom. Eppen ez a nagyszerű. Megcsaltak egy leányt — ennyi történt — és az most összekötött kezekkel vergődik a Szűz Anya képe előtt, ájultan bódorog a homályos templomban lírai mélységekkel, egy fájdalom szörnyű végtelenségében. *Odry* azonban, bárminő intelligens, mégsem Faust. A rendezés pedig, *Csathó Kálmán* gondos, izléses és szolid munkája, csak féldiadal, pontos rendezés, amely minden riktó hiba és feltűnő eredetiség nélkül az egész adja, tudományos rendezés. Örülök ennek, mert van benne valami goethei is, van valami abból a Goetheből, aki a tudományokat is művelte és egy csontot fedezett fel s megírta a színelméletet. A költőből kevés. Mi egy óriási rendezői ötletet várunk, rendezői zsenialitást, amely iker a költő poétai nagyságával, egy szikrát, amely világít és magyaráz, valakit, aki a kulisszák közt, a világot jelentő deszkákon akkora, mint volt a poéta ezen a világon.

Egy titáni jobbot keresünk évszázadok óta, — hiába — amely méltó Goethe kezéhez.

K. D.

Chantecler. (*A Port-Saint-Martin-színház vendéjátéka.*) Csütörtökön este nyolcz órakor végre nálunk is kukorékolt a francia kakas. Ez az a világhíres kakas, kérem, a lángvörös tarajjal és a kényes farokkal, ez a kakasok kakasa, amelynek tollazatát szürke és névtelenül elhunyt kakaskák piczike tollaiból ragasztották össze, a nagy kokas, a madarak költője és championja, a francia madár, amely kukorékol és felkelti a napot. Edmond *Rostand* eleinte madár-tragédiát tervezett. Arról volt szó, hogy ez a sötétségbe kiáltó, bátor és rekedt énekes hívja a napot és nem jó, a kakas szíve pedig megreped az első és utolsó csalódástól. Gyönyörű és emberi dráma, de veszedelmes, nemcsak a kakastra, de az íróra is. Gondolják el, hogy valaki nálunk hazafias versekben a turul-madárról ír és végül a hősi, magyar madár nem röpül föl. A turul fel fog röpülni. A francia kakas pedig mégis csak fölkelte a napot. Megjuhászodott tehát a forradalmi kakas és lett belőle nemzeti madár, igénytelenebb lett s tarajára rátűzött a *gloire* fénysugara. Edmond *Rostand* okos üzletember, aki tudja, hogy nem azért virrad, mert kukorékol az akadémikus, de azért kukorékol az akadémikus, mert virrad. A kakas győzni fog. A kakas a nemzeti dicsőség trombitája. A kakas könnyű, ügyes és finom verseket szaval. Este hirdeti a hajnalt. Nem a napra áhitozik, de megelégszik azzal, ha rímeivel minél többször felvillantja a színház fényszóró csillárját. Ez a színházi hajnal jövedelmezőbb, mint az igazi.

Állapodjunk meg ebben és abban, amit a francziák önértékes mellvérséssel mondtak a bemutató alkalmával, hogy ők szólaltatták meg először az állatokat s nélkülük — Aesopus, Phaedrus és La Fontaine nélkül — örökké némák maradtak volna. A francia állatok nemcsak szellemesek, de bölcsék és emberiek is. Akárhogy toporzékolok *Rostand* hivatalos művészete ellen, ezt el kell ismernem. Ha pedig szeretem a latin szellemet, amely mindennek a világos, derűs és könnyed felét látja s az irnivalóban is a világosat, derűset és könnyedet választja, nem is tiltakozom ellene, de készen és igénytelenül hallgatom végig és örülök, mennyire tökéletes ennek a világnak a rajza, milyen melegség — szinte állati melegség — van a baromfiudvarban, mennyire rigó ez a fekete intrikus, mennyire kakaslélek mozgatja a szemétdombon henczegőt és hogy tudja, milyen boszontóan tudja az író a mesterségét, aki majdnem minden öt perczen egy rim, egy ötlet, egy szójáték alakjában gyengéd és kellemes villamos áramot bocsát át lankadó idegrendszeremen, hogy ébren tartson s az érdeklődésemet sarkalja. A latin művészetnek mindenkoron szüksége van a jóhiszeműségünkre, még akkor is, ha maga nem jóhiszemű. Ne jöjjünk tehát ide mérővesszővel, kritikusi tógában és szigorú czeruzával. Gondoljuk, hogy kávéházban vagyunk s figyeljük, mit mond színpadi trónusán az a másik, monoklis kávéházi vendég. Most a fülemüléről beszél, »az este óriási szívérlő.« Az ő dala kék, a kakasé piros. Tapsoljunk egy kicsit. Most a csillagokról, az éj aranysebeiről, amelyeket a kakas dala szurt a sötétségbe. Tapsoljunk. Most pedig egy csipegő, csivogó, kotkodácsoló állat-zsurt mutat be, ahol egymásután jelentenek be mindenkit, sok-sokféle kakast, olaszt, angolt, kinaít, hogy végül az izgalom tetőfokán egyszerűen a kakast jelentsék be, a cikornya és furcsaság nélkül való francia kakast és legvégül az oszló zsúr zavarában a teknősbéka nevét kiáltsa be az ajtónálló s ezzel a függöny hirtelen legördüljön. Sejttem, hogy ezért az egy szóért, talán csak a rimért íródott meg a felvonás. Mégis rossz fiu lennék, ha nem mulatnék rajta.

Nagyon szeretem Schopenhauernek az írókról szóló aforizmáját. Szerinte háromféle író van: 1. olyan, aki gondolkozás nélkül ír, 2. aki írás előtt gondolkodik, 3. aki írásközben gondolkodik, vagyis: azért gondolkodik, hogy írjon. *Rostand*-t ebbe az utolsó osztályba sorozom. Ezzel a megállapítással kritikát gyakorlok és igazat szolgáltatok

azoknak is, akik a csütörtök esti bemutatón unatkoztak vagy boszankodtak. Volt neki ötven-hatvan ragyogó ötlete s ebből darabot kanyarított ki. Egy gombja volt — pakfon, arany vagy gyémánt? — és keresett hozzá, talált egy kabátot is.

Lehotai.

Théodor és társa. Előttünk ismeretlen francia szerző-pár felöltötte a Feydeauk és Weberek eldobott fehérműit és elég tréfásan jár-kel azokban. Kedves kis clownok ők, beránczosított arczczal, amelyen még a tiz esztendő előtti puder avasodik. Párisban már csak a Palais Royalban bohóczoskodhatnak, nálunk pedig beleestek a tavasz-nyári bohózatok rendjébe. És ilyenkor tavasszal elfeledjük, hogy már egyszer neveltünk ugyanezeket a vicczeken, fregoliádákon, hálósoba-trükkökön, osztrigásmicziádákon, lou-teiádákon, újra nevetünk, jókat nevetünk, mint azok a szórakozott emberek, akik háromszor-négyszer is meghallgatják egy és ugyanazt az anekdotát. És minthogy a nevetésnek igazán mindegy, szórakozottságból történik-e, vagy nem, nem tanácsolhatok egyebet a publikumnak, mint hogy menjen el a Vigszínházba és mulassa jól ki magát azon, hogy Théodor és társa ravasz gyerekek, akik egy házasságtörő asszonyt megmentenek az erkölcsi igazságszolgáltatástól. A francia bohózatok különben is arra valók, hogy ugrassanak minden Aristotelesből szakadt farizeust, akiknek rögeszméje az erkölcsi igazságszolgáltatás. Mondom, Théodor és társa düpirozzák a férjet, aki végül odáig düpirozzódik, hogy a saját feleségét nem ismeri meg egy kokottól, akit a felesége játszik. Rosszul kell játszania és Varsányi Irén-nél, aki játszsza, épp az a baj, hogy jól játszsza. Jól játszsza s ezért játszsza rosszul. Ha rosszul játszaná a kokottot, jól játszaná... Ez kissé komplikált értékelés a kritikában s azonkívül az a hátránya is van, hogy fontoskodó. Oly mindegy, akárhogy játszsza ezt a szerepet, csak nevetni lehessen rajta. A közönség pedig kaczagott. Théodort Csontos játszotta előkelő kedvességgel; a társa Szerémy volt, akinek humoráról és finom izléséről külön fejezetet lehetne írni.

ZENE.

Szabadkai filharmónikusok. A budapesti filharmónikusok lezárták az év számadásait. Mi pedig, akik a művészi decentralizációról álmodozunk és azt szeretnők, hogy ne csak Budapestnek jusson zene, kép és irodalom, örömmel jegyezzük fel, hogy egy vidéki városban már a nyolczadik hangversenyt tartják a filharmónikusok. A műsoron Csajkovszki, Saint-Saëns, Grieg és Mendelssohn szerepel s a publikum úgy tódul a hangversenyterembe, mint a moziba és a kabaréba. Mindenképpen kultúresemény ez. A jó vidéki fülek tudomást vettek arról, hogy van finomabb lárma is, mint a cigánymuzsika. Egy új zenélő fiatalság nő ott fel, amely fegyelmezett, művészi s tudja, hogy a hazafias zenei rikkanásokon túl kezdődik az igazi művészet. A sivár utcákon hegedűtök bukkanak fel. Mindez annyival inkább meglepő, mert Szabadkát Budapesttől nemcsak sok-sok mérföld választja el, hanem a végtelen Nagyalföld is, egy darab ázsiai síkság, amelyen Pirtó, Áporka nevű állomások is vannak. Mégis, ha megérkezünk, csodálkozva vesszük észre, micsoda sürgés-forgás van ebben a kisvárosban. Minő kulturlázat tudott beléje lopni *Lányi Ernő*, a dalköltő. Ő, aki gyerekember korában a stockholmi színházi zenekar tagja volt és később Párisban és Németországban élt, most uri passzióból, művészetszerelimből vidéki magyar városokba álmodja az európai kulturát, hol Egerbe, hol Miskolcra, hol pedig Szabadkára.

IRODALOM.

Turáni dalok. (*Zempléni Árpád versei.*) Fenn, az Ob folyó partjain termettek *Zempléni Árpád* témái. Koldus népek zül-
lenek itt, kis kunyhókból deformált arcok néznek ki ijedten
és fehér lovak legelésznek a parti nádasban. A táj felett ott
lebeg az emberiség egyik legérdekesebb mithosza; az erdőkben
feltűnnek a vogul istenek egyvonalu orczái és néha egy táltos
látszik, ki karjait kitarja az alkonyatban. A szürke tavakban
halfejű rémek uszkálnak, melyek hajnalban kijönnek a vízből
és némán lovagolnak a ritkás erdőkön keresztül. *Zempléni*
Árpád impetuózus, hangos lírája nagyszerűen keltette életre
ezeket a furcsa, mitológiai meséket. Bizonyos, hogy ez nem
Páris, ezek a jámbor és konok halászok és vadászok mindent
kimondanak, amit éreznek, sejtetésről szó sincs és még az ősi
nyolczasokat sem vetik meg. A magyar sándorvers is virágozik
ebben az érdekes verseskötetben. Minden egyszerű bájával, a
puszták és a halastavak keresetlen színeivel. A mi őseink:
egészen természetes, derék portyázók voltak, kik minden na-
gyobb differenciálódás nélkül élték át plein-air-tragédiáikat
és akiknél dus lakomákba fultak a szerelmi bánatok. Haj,
Geönczel-Ur, Hadd-Ur, Numi-Tárom, Jellenpi, s'önök vala-
mennyen finn és vogul istenek: roppant egyszerűen terem-
tették meg önök a világot és a mi nyelvcsaládunknak nem
adtak örökölt valami különös lelki finomságokat. Önök vereked-
tek, feszítették az ijukat, ettek és újra verekedtek, pontyokat
fogdostak vacsorára: és mi csodálkozva forgatjuk ma az önök
mitológiáját. *Zempléni Árpád* kihozta önöket a muzeumi
könyvtárakból, ahol kissé sápadtan és gyermekesen feküdtek,
talpra állította és sok szép szint aggatott önökre. Ó-csattok,
fakó bronzok tündökölnék, bányák lejárataiban kalapácsok
zuhanak, font haju királylányok kelnek át a patakon, vízi-
malmok mellett.

*A' réten, a rizen csönd települt.
Csöndesen, álmosan-esteledik,
Által a nagy tavon,
Halfejű lovakon
Köszemű hét vichli -
Vasszemű hat vichli
Közeledik
Ha nyitják szemöket, vas meredez,
Ha tájták szájakat, kő repedez...*

*A köd lehullt az égből, hó ömlött hegyre, síkra,
Varjak kerengve szálltak a kőnyha-hulladéokra...*

Ime, ez a mitológia — mert északon született — üde
és hajnali szíveket kíván és nehéz ritmusokat. *Zempléni Árpád*
elsőrangú kolorista és nagyon jó hallása van az ősi taktusok
számára. Az embernek az az érzése van, mikor leteszi a köny-
vét, hogy *Zempléni Árpád* most már benne van az irodalom-
történetben. Abban a rovatban, ahol nagyon kevesen állnak
eddig: a mitológiák költői, kikhez késő korban ért a nagy
legendák hatása és a napjaik színeivel diszítik föl a régi vallá-
sok meséit. Jól figyeljünk erre a pogány poétára, ki hatalmukat
vesztett messzi bálványokért énekel.

Hevesi József. Régen, nagyon régen itt ir és itt szerkeszt
közöttünk. Nem tartottuk számon az éveit, de mialatt írásait
olvastuk, odaadtuk magunkat annak az illúzióknak, hogy az
írójuk megmaradt a harmincz körül. És ebbe az illúzióba most
belegázol Kecskemét városa. Jubilálja Hevesit, gyöngéd figyel-
mével örömet szerezve az írónak és meglepetést az olvasók-
nak. Amilyen gyöngéd az író iránt, ugyanolyan gyöngédtelen
az olvasóközönséghez, amely most végre kénytelen afőlött gon-

dolgozni, hogy hány esztendő is az az író, aki már harminczöt
esztendő óta ir. De határozott számban azért mégsem állapodik
meg. Olyannak veszi Hevesit, amilyenek az írásai ma is
mutatják. Frissnek, artisztikusnak és eleven szelleműnek.
A jubileum leleplezése tehát nem ártottak neki. S ez rendjén
is van. A szülővárosa tartsa ezután is számon Hevesi éveit, a
közönség majd számon tartja az írásait.

Platon. (*Szilasi Vilmos könyve.*) Egy fiatal magyar tudós
állott most be a platonikus irodalom művelőinek legelső sorába.
Szilasi Vilmos mindössze huszonegy éves és mikor másokra
ránéznek a rettenetes katedraigazságok, melyek elfödik a
klasszikus szépségeket: ő már önálló és nagyon értékes munkát
nyújt oda a professzorainak. Azok mindenesetre sokat tanul-
hatnak ebből a könyvből. Mindenekelőtt írni. A platonikus
kérdés körül megirt szárazságok és laikusokat elremitő adat-
halmazok után feltűnést kell ennek a könyvnek keltenie, mely
lassan és művészi periódusokban építi fel Plato világos alakját,
az idealisták legfőbb és legkönnyelműbb őst. A dialógusok,
melyektől keserves görög órákon bucsuztunk el, most tisztán
és modern eszméktől telítve hallatszanak újra. Sokrates nagy-
szerű arca is látszik néha, nyugodtan bölcselkedő gesztusai,
találkozásai az utczán a balgákkal: és sajnáljuk, hogy elhanya-
goltuk annakidején a rendhagyó aoristost. *Szilasi Vilmos*
könyve után újra Hellászba vágyódunk, a kék ión tengerekhez
és a fehér ruhás bölcssekhez, kik a partokon ott magyarázzák
az életet.

KÖZGAZDASÁG.

A 4%-os magyar koronajáradék. A konzorcium által
legutóbb átvett 112,550.000 korona névértékű 4%-os ma-
gyar koronajáradék április 12-én, kedden, nyilvános alá-
írásra kerül. Az aláírás az egyes aláírási helyeknél szokásos
üzleti órákban történik. A magyarországi és az ausztriai alá-
írási helyeken eszközözendő aláírásokra nézve a következő
feltételek állapítottak meg: 1. Az aláírási ár 92½%-ot
tesz, hozzáadva az 1909. évi december hó 1-től az átvétel
napjáig járó 4%-os folyó szelvénykamatozat. 2. Az aláírás
bejelentési ivekkel történik, melyek a fentemlített aláírási
helyeken költségmentesen kaphatók. 3. Az aláírás alkalmával
az aláírt összeg 5%-a biztostékképpen leteendő és pedig kész-
pénzben vagy olyan, a napi árfolyam szerint számítandó érték-
papirokban, melyeket az illető aláírási hely elfogadhatóknak
tart. 4. Az aláírás alapján átengedendő összeg az aláírás be-
fejezte után mielőbb megállapíttatik és arról az aláírók érte-
sítettnek. Minden aláírási helynek jogában áll az egyes átenged-
ések összegét belátása szerint meghatározni. Ha az átengedés
az aláírásnál kevesebbet tenne, a biztosíték felesleges, része
azonnal visszaadatik. 5. Az aláíró az aláírása alapján részére
átengedett kötvényeket folyó évi április hó 25-től kezdve
legkésőbb folyó évi május hó 31-ig tartozik átvenni. Az alá-
írónak jogában áll a neki átengedett kötvényeket a megjelölt
időn belül 5000 koronánál nem kisebb részösszegekben is át-
venni. Az átvétel megtörténte után az aláírási hely a letett
biztosítékot elszámolja, illetőleg visszaadja. 6. Bejelentések,
amelyek bizonyos meghatározott címletekre szólnak, csak
annyiban vehetők figyelembe, amennyiben ez az aláírási helyek
mérlegelése szerint lehetséges. 7. Az átvétel ugyanazon helyen
eszközözendő, ahol az aláírás történt. Azon jegyzések, melyekre
nézve az aláírók magukat kötelezik, hogy a reájuk eső járadék-
kötvényeket az illető aláírási helynél legalább hat hónapon
át zárolva tartják, a kiosztásnál különösen tekintetbe fognak
vétni. A kötvények, valamint az azokon levő kamatszél-
vények minden fennálló magyar bélyeg, illeték és adó alól
fel vannak mentve s azoknak teljes bélyeg-, illeték- és adó-
mentesség a jövőre nézve is biztosítottatik, úgy hogy a kamat-
szelvények minden levonás nélkül fizettetnek ki.

Az »Anker« élet- és járadék-biztosító társaság az 1910
márczius 31-én megtartott mérlegmegállapító ülésében el-
határozta, hogy az 1910 április 18-án megtartandó közgyű-
lésnek javasolni fogja, hogy az osztalékterv szerint biztosí-
tottaknak régi számlán (conto vecchio) 30%, új számlán
(conto nuovo) 20%, a B) osztalékterv szerint biztosítottak-

nak a biztosítás fennállásához képest az egyévi díj 9—39,2%-a fizettségük nyereséyesztalékul, továbbá, hogy a részvényosztalék, mint a múlt évben, részvényenkint 240.— K-ban állapíttassék meg. A nyereséyesztalékkal kapcsolatos haláleseti és vegyes biztosítások után az 1910. évben felosztásra kerülő felesleg a társaság javadalmazásával együtt K 1,471.128.11 f.-t tesz ki. A díjtartalékok majdnem 10 millió koronával emelkedtek.

A Wiener Bank-Verein folyó hó 6-án tartotta Bécsben 40-ik rendes közgyűlését. Az igazgató-tanács javaslatára a közgyűlés egyhangulag elhatározta, hogy a bruttó-nyereségből, mely a múlt évi áthozattal együtt 23,205.696.87 koronára rug, a költségek és egyéb kiadások levonása, továbbá a tartalékalap javadalmazása és végül az alapszabályszerű levonások eszközése után osztalék fejében $7\frac{1}{2}\%$, vagyis részvényenkint K 30.— fizettségük folyó évi április 7-től kezdve, a fennmaradó K 1,536.793.20 pedig új számlára vitessék át. A közgyűlés lovag Schenk Adolf, nemes Smidaich Czizek János, herceg Hohenlohe-Schillingsfürst Fülöp Ernő, gróf Hoyos Szaniszló és báró Klinger Oszkár urakat, kiknek mandátuma az 1910. évben lejárt, az igazgató-tanácsba újból megválasztotta, dr. báró Haerdtl Henrik urat pedig mint új tagot beválasztotta.

Első Leánykihásító Egylet mint szöv. Gyermek- és életbiztosító-intézet (Budapest, VI., Teréz-körút 40—42.). Alapított 1863-ban. 1910 márczius havában 2.345,100 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 1.990,100 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosítási összegek fejében 90,576 K 02 f. fizetett ki. 1910 január 1-től márczius 31-ig beárólag 6.298,600 K — f értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 5.455,000 K értékű új kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében a folyó évben 347,903 K 67 f és az intézet fennállása óta 15.589,786 K 35 f. fizetett ki. A »D« és »F/d« csztályoknak f. é. évi márczius 16-án dr. Stamberger Ferenc kir. közjegyző jelenlétében megejtett XIV. kisorolása alkalmából az alábbi alapkönyvszámok soroltattak ki, minek folytán a nevezett tagoknak egy-egy 1000 koronáról szóló díjmentes nyere-ménykötvény szolgáltatott ki. 54934 Herlinger József Budapest, 70657 Krojanka Miksa Budapest, 1504 Néder János Hm-Vásárhely, 2870 Grünwald V. Jakab Varannó, 6815 Mészáros Gyuláné Sárospatak, 59499 Boinstein Emil Zágráb, 79869 Klein Jenő Kisvárd, 109528 Kovács János Virovitica és 73987 Freinthal Viktor Sarajevo.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Dunai kirándulások. Az idej korán beköszöntött enyhe tavaszi időjárás különösen alkalmas a közönség körében egyre kedveltebbé váló dunai hajókirándulásokra. Hogy e kirándulások minél kellemesebbek és kényelmesebbek lehessenek és a közönség ne legyen kötve a menetrend szerint járó hajók pontos indulásához, a Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság 1909-ben épült nagy aldunai termeszöszöt, az »I. Ferenc József« gőzöst egynéhány hónapra Budapestre rendelte oly célból, hogy az akár egyeseknek, akár társaságoknak hosszabb-rövidebb utakra, illetve sétat-hajózásra, bármely időben rendelkezésre álljon. Az »I. Ferenc József« gőzös egyik leggyorsabb járatu, legszebb és legkényelmesebb berendezésű személyszállító hajó a Dunán. Külön női terem, dohányzó, bármely időjárásnál jó kilátást biztosító étkezőterem, egy teljesen elkülöníthető minden kényelemmel felszerelt lakosztály, mosdóhelyiségek, fürdőszoba, elegáns külön utasfülkék; továbbá éjjeli tartózkodásra elkülönített női és férfi-hálótermek összesen 50 hálóhelylyel stb. állanak a közönség rendelkezésére. A gőzös villamos világítással, gőzfűtéssel s egész hosszában sétatfedélzettel van ellátva.

A Hét kiadóhivatalában egy kitűnő kárpitos és díszítő czime megtudható, aki jól és olcsón dolgozik és mindennemű szaktavagó munkát elvállal.

TAMÁSSY PARK-SZANATÓRIUMA

Dunaharaszttiban

Pestmegye.

Eleošanu gyógyintézet alkoholoták, morfinoták és idegbetegek részére. Nap- és légfürdők. Dr. Lahmann szerinti diätetikus konyha. Télen-nyáron nyitva.

Telefon: Budapest környék Dunaharaszti 3.

☐ PROSPEKTUST

☐ KIVÁNATRA KÜLD

☐ AZ IGAGZATÓSÁG.

Ha fáj a feje

ne tétovázzék,
hanem hasz-
náljon azonnal

Beretvás-pastillát

mely 10 percz alatt a legmakacsabb migraint és fejfájást elmulasztja. Ára 1 korona 20 fillér. Kapható minden gyógyszerárban. Készíti BERETVÁS TAMÁS gyógyszerész, Kispeszen. :: Orvosok által ajánlva. Három doboznál ingyen postai szállítást.

MUSCHONG-BUZIÁSFÜRDŐ

BUZIÁSI PHÖNIX ÁSVÁNYVIZ

ÜDIT, GYÓGYIT. BAKTERIUMMENTES TERMÉSZETES ÁSVÁNYVIZ. Kapható mindenütt.

Budapesti főraktár: VI. Ker., Eötvös-utca 44. szám. Telefon 86—35.

Párisi utazásomból visszatérve, van szerencsém a t. hölgyközönség b. figyelmét műtermemre felhívni, ahol az eredeti párisi modellek, valamint saját kreációim láthatók.

MERÉNYI LICA

VII., Damjanich-utca 30., III. em.

Telefon 174—85

KISS OTTÓ

művészi portrait-felvételek

Atelier: Népszínház-u. 22.

Lift. Telefon-szám 61—38.

PATKÁNY- ÉS EGÉRIRTÓ BACZILLUS „RATIN”

fertőző betegséget plántál az illető állatfaj között és teljesen kipusztítja. A magy. kir. áll. bakteriológiai intézet véleménye szerint más állatra avagy emberre ártalmatlan. Prospektust ingyen küld a »Ratin« Bakteriológiai Laboratorium vezérképviselősege Budapest, :: :: :: Rottenbiller-utca 30, :: :: ::

Pöstyén-Royal-Nagyszálló

Egyike hazánk legnagyobbszzerű szállodáinak. Modern kényelem. (Lift tolokocsiknak is, központi fűtés stb.) Egész éven át nyitva. :: A százados fürdőpark közepén, a fürdők tőszomszédságában. ::

Prospektust küld a fürdőigazgatóság.